

ERDÉLYI TUDOMÁNYOS FÜZETEK

180. SZ.

ÖRDÖNGÖSFÜZES HELYNEVEI

ÍRTA

MÁRTON GYULA

KOLOZSVÁR, 1944

AZ ERDÉLYI MÚZEUM-EGYESÜLET KIADÁSA

ERDÉLYI TUDOMÁNYOS FÜZETEK

180. SZ.

ÖRDÖNGÖSFÜZES HELYNEVEI

ÍRTA

MÁRTON GYULA

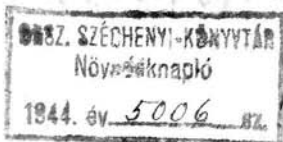
KOLOZSVÁR, 1944

AZ ERDÉLYI MÚZEUM-EGYESÜLET KIADÁSA

Különlenyomat
az ERDÉLYI MÚZEUM
1944. évi 1–2. füzetéből

11. 213/180

A Szamosújvártól mintegy hat km-re fekvő Ördöngösfüzes a Mezőség északi peremének egyik legrégebb magyar települése. Nevét 1268-ban említik először *Villa Fyüzes* alakban; kérdéses azonban, hogy ezt a Füzeset kell-e értenünk rajta, vagy valamely más települést. A falura vonatkozó első biztos adatunk 1332-ből való. Ez *Fises*, egy valamivel későbbi adat *Fyuzes* néven említi. Nevének később előforduló változatai: 1369: *Phyzes*, 1456: *Füzes*,¹ 1715: *Ördöngös füzos* (!) (OL. Erd. Fisc. XII^{1/2}. Fasc. 2. B.). 1770: *Ördöngös Füzes* (i. h. 9. H.); 1776: *Ördöngös Füzes* (i. h. 9. K.), 1779: *Ördöngös Füzes* (i. h. 9. L.). Kétségtelen tehát, hogy eredetileg *Fizes*nek ~ *Füzes*nek nevezték, mint annyi más fűzfában gazdag emberi települést. Az *Ördöngös* jelző, illetőleg előtag valamivel későbbi keletű lehet; a név ilyen alakulását minden bizonnyal valamilyen népi hiedelem sugallotta.² A falu s a környék rumén lakossága a községet *Fizeşnek* nevezi. A megszállás éveitől használt hivatalos elnevezés (*Fizeşul Gerlei*) nem népi eredetű s így rövid idő alatt nem is honosodhatott meg.

Az utóbbi időben oly szép eredményeket felmutató helynévkutatás feladata valamely település vagy településcsoport jelenlegi és történeti helynévanyagának rendszeres összegyűjtése, hogy így adatokat szolgáltatson a történetírás, elsősorban természetesen a településtörténet és népiségtörténet számára. Azonban éppen azért, mert a helynévgyűjtés oly szoros kapcsolatban áll az említett tudományágakkal, már maga a gyűjtő és rendszeres feldolgozó sem térhet ki egy-két könnyebb természetű, csak a vizsgált területet érintő település- és népiségtörténeti kérdés elől. Így mindenekelőtt érintenünk kell röviden azt a kérdést, hogy a falu alapításában, fenntartásában, a határ részeinek elnevezésében melyik népelem játszotta a döntő szerepet. A rendelkezésünkre álló történeti adatok szerint³ Ördöngösfüzeset a magyar-ság alapította és tartotta fenn az évszázadok hosszú során. Míg az okleveles adatok csak támpontokat szolgáltatnak e történeti tény számára, a falu helynévanyaga e megállapítást számos bizonyítékkal kétségtelenné teszi. A falu lakossága ma csak kétharmad részben magyar; a lakosság egyharmadát a rumén elem alkotja. A ruménség betelepülése azonban mindenestre

¹ Vö. KÁDÁR JÓZSEF, DR. RÉTHY LÁSZLÓ és TAGÁNYI KÁROLY: *Szolnok-Doboka vármegye monografiája*. Deesen, 1901. V, 356. Mivel csakis az V. kötetre hivatkozom, a KÁDÁR, i. m. utalás mindig erre a kötetre vonatkozik.

² A falu keletkezéséről ma is több hagyomány forog közszájon különösen az öregek körében. Az egyik ilyen szájhagyomány szerint, melyet Kádár is említ (i. h.), a falu helyén valamikor fűzfában gazdag lápos, mocsaras terület volt. Éjjelente egyesek szikrát láttak a fűzéből kipattanni s ezért elnevezték Ördöngösfüzesnek. A név aztán átöröklődött az itt létesített emberi településre is. E szájhagyománynak alapja, valami igaza mindenestre van. A Cegei tóból eredő Nagypatak ugyanis közvetlenül a falu mellett folyik, egykor lehetett itt mocsaras, lápos terület a mai *Ásórit*, *Fésórit* és *Berek* helyén. Mivel a korhadásnak indult fűzfa rendszerint foszforoszkal a sötétben, gondolhatnánk arra, hogy a nép képzeletét ez a tényező mozgatta meg.

³ L. erre vonatkozólag KÁDÁR, i. m. 357—67.

késői keletű. Ezt bizonyítja mindenekelőtt az a körülmény, hogy a falu nevét a magyar elemnek köszönheti, sőt a ruménség is a magyar nevet vette kölcsön. Ezt bizonyítja továbbá a rumén elemnek a faluban való elhelyezkedése is. Ez a népelem javarészt a falutól északkeletre elterülő nagy legelőnek, az ú. n. *Lankának* a faluval érintkező részén lakik. Jóllehet a ruménlakta rész teljesen egybeforrnt a magyarlakta résszel, az ú. n. *Fészeggel*, mind a mai napig nem terjesztették ki reá ez utóbbi nevet. Ennek oka csakis az lehet, hogy a ruménség a falu mai alakjának kialakulása után szivárgott be, s mivel a falu belterületén nem volt szabad hely, a falu szélén települt le. A rumén elem kései betelepülését bizonyítja az a körülmény is, hogy az összegyűjtött gazdag jelenlegi és történeti helynévanyagból alig egy-kettő rumén eredetű. Ennek oka csakis az lehet, hogy mikor a rumén elem beszivárgása megkezdődött, az egész határ magyar kézben volt s mindenik határ-résznek megvolt régi magyar neve. A ruménség tehát nem tehetett egyebet, mint átvette, vagy legjobb esetben lefordította a magyar határneveket. Az alábbiakban a rumének használta neveket sorolom fel négy csoportban.⁴

Az első csoportba az a kevés számú helynév tartozik, melynek rumén eredete kétségtelen. Ezek a következők: *Boloványok ~ Bolovan*⁵ (*bolovan boloveni* 'szikla' *Rósiya hígygya ~ Podu roșiui*, *Vultur* és *Pojának ~ Im poien*). Kétségtelenül rumén eredetű a *Dénes Dani fundujja*, *Moneses fundujja*, *Kóróty fundujja* és a *Sándormező fundujja* helynevekben előforduló *funduj ~ fund* 'valaminek alja, feneké', továbbá a *Gyirászim lázujjának* utótagja is.⁶ A történeti forrásokban mindössze a *Pojának* és a *Vultur* for-

⁴ E felsorolás kissé részletes ugyan, de szükségesnek tartom a következő okokból: Már az előbb idézett helyen felsorolt adatok alapján is jogosan állíthatjuk, hogy az ördögösfüzesi ruménség csak egészen későn szivárgott be a faluba. Egykori birtokosai, a felsorolt családok, továbbá a falu életében fontos szerepet játszó egyének mind magyarok. Az első rumén eredetű névvel csak a XIX. század közepén találkozunk. Okleveleink hallgatását azonban a rumén történészek és nyelvészek azzal magyarázzák, hogy a rumén elem mindig békés gazdálkodó és pásztorkodó nép volt, tehát nem is volt miért megemlíteni. A helynevek szolgáltatja bizonyítékokat nem lehet így félremagyarázni. Egy helyet, legyen az akár falu, akár út, szántó, kaszáló, legelő, kút stb. mindig az nevez meg, mindig az lát el névvel, aki először veszi birtokba. Ha ezeketán figyelembe vesszük azt, hogy az alább felsorolt rumének használta helynévanyagból csak alig egy-kettő rumén eredetű, a többi magyar kölcsönzés, ennek oka csakis az lehet, hogy a ruménség utóbb települt le a faluban.

⁵ A helyneveket a Szabó T. Attila összeállította jelrendszerrel jelölöm (L. tőle *Kalotaszeg helynevei. I. Adatok*. Kolozsvár, 1942. 335–6). Jelrendszerét mindössze a nyílt *e* (é) hang jelével egészítettem ki. A magyar helynevek jelölésével kapcsolatban külön is felhívom a figyelmet arra, hogy a magánhangzók félhosszúságát, ami különösen az azonszótagú *l*, *r* és *j* hang előtt fordul elő, egyszerűség kedvéért nem jelölöm. Az *ā* és *ē* nagybetűs alakját, jóllehet a nagybetűkkel is ugyanazokat a hangokat jelöltem, mint a kisbetűsökkal, *Ā*-val, illetőleg *Ē*-vel kellett jeleznem nyomdatechnikai okokból.

⁶ A *fund* — *funduj* változást l. *Dénes Dani funduja* alatt a betűrendes felsorolásban. Ugyanott magyarázom a *lázu* kifejezést is. Ez utóbbi a magyarban régi kifejezés. Már 1259-ben előfordul helynévben. (Vö. OklSz. 577–8). A ruménben is előfordul mint köznévv. Săineanu a szerbből származ-

dul elő. Azonban az elsőt is csa 1840-ből említi egy okleveles adat, az utóbbit pedig még későbből, 1864-ből.⁷

A második csoportban azokat a neveket sorolom fel, melyeknek más nevéük van a magyarban és megint más a ruménban. Ezek: *Diósáj* ~ *Košta nu-čilor*, *Faluhiggya* ~ *Podu hăl mare*, *Fészegucca* ~ *Uličora*, *Gödresút* ~ *Drumu pășunii*, *Kisucca* ~ *La čimiiu*, *Kovácsgödre* ~ *Gropa námtsului*, *Nagyucca* ~ *Drumu statului*, *Olászilvás* ~ *Pruniște*, *Ronmántemető* ~ *Tsiñtirim* rumén névváltozatok egyikére sincs okleveles adatunk. Nyilvánvaló tehát, hogy újabb keletű nevekkal van dolgunk.

A harmadik csoportba a lefordított helynevek tartoznak. Számuk sokkal nagyobb, mint az előbbi két csoporthoz tartozóké. Elsősorban azokat sorolom fel, melyek teljes egészükben rumének: *Árkak köze* ~ *Între páraie*, *Falu-* v. *Pázsinsikátora* ~ *Uličora satului*, *Hidekküttövisse* ~ *La răzora*, *Kispatak* ~ *Valea mniă*. *Körisszeg* ~ *Rakoltsa*, *Magyarós* ~ *La aluniș*, *Malamkút* ~ *Fintîna mori*, *Nagyerdő* ~ *Pădurea hăl mare*, *Ösvényeken* ~ *La kărăruș*, *Pázsint* ~ *Pažiște*, *Sürüfák* ~ *La pomii hej deș*, *Udvarkert* ~ *Grădina kurtsi*, *Vinyikés* ~ *La kurpeniș*, *Vinyikési kút* ~ *Fintina kurpenișului*. — A magyarból fordított nevek közt több olyan is van, melynek egyik tagja magyar személynév, vagy magyar köznévv. *Akasztlódomb* ~ *Košta kastăilor*, *Ásórít* ~ *Rătu din žos*, *Bereküttya* ~ *Drumu la berek*, *Csergőárka* ~ *Părău čergeului*, *Döktemető* ~ *Tsiñtirimu žitelor*, *Étyházerdeje* ~ *Pădurea kleži*, *Étyhássikátora* ~ *Uličora kleži*, *Faluritlye* ~ *Rătu satului*, *Fésőrít* ~ *Rătu din sus*, *Gróferdeje* ~ *Pădurea grofului*, *Gyepmező árka* ~ *Părău lu depmezeu*, *Kertek* ~ *Grădina lu Laji*, *Kiszbüken* ~ *Gropa lu kižbüken*, *Kormoshiggya* ~ *Podu kormošului*, *Kórótyhiggya* ~ *Podu korodului*, *Miszegető gödre* ~ *Gropa lu misegető*, *Miszegető rittyé* ~ *Rătu lu misegető*, *Nemesek erdeje* ~ *Pădurea nemneșilor*, *Nyergesárka* ~ *Părău nergeșului*, *Pergené kertye* ~ *Grădina părgoie*, *Sipaskert* ~ *Grădina lu Šipoș*, *Székejsigárka* ~ *Părău sekejšigului*, *Zsédemi út* ~ *Drumu žedemului*.⁸

A negyedik csoportba a kölcsönvett helynevek tartoznak. Ezeknek egy részét tőalakban vette át a ruménség: *Bihámfar* ~ *Bihan*, *Cichegy* ~ *Tsitsheđ*, *Csergő* ~ *Čergeu*, *Csipánka* ~ *Čipanka*, *Darabantak erdeje* ~ *Dărăban*, *Émező* ~ *Emező*, *Felmező* ~ *Felmezeu*, *Fingaskút* ~ *Fingoșkut*, *Garádicsak* ~ *Garadiț*, *Gyepmező* ~ *D'epmezeu*, *Hosszúér* ~ *Hosuer*, *Hosszúfödek* ~ *Hosufödek*, *Jászlos* ~ *Iasloș*, *Kapus* ~ *Kăpușu*, *Kerégdomb* ~ *Kerégdomb*, *Kirájpál* ~ *Kirajpal*, *Kormos* ~ *Kormoš*, *Kosársűrű* ~ *Košarșir*, *Láb* ~ *Lab*, *Lüget* ~ *Liget*, *Maktárná* ~ *La maktăr*, ~ *Malamsere* ~ *Molomtsere*, *Malampad* ~ *Malampod*, *Mátéborza* ~ *Matiborza*, *Misájgödre* ~ *Mișai*, *Miszegető* ~ *Misegető*, *Mulatódomb* ~ *Mulatău*, *Nádaskút* ~ *Nadășkut*, *Nyerges* ~ *N'ergeș*, *Nyírkút* ~ *N'irkut*, *Ökörmező* ~ *Eker-*

tatja (358), *Adamescu—Candrea* a magyarból (700). Az ördöngösfüzesi magyarság nyelvében rumén kölcsönszó.

⁷ Az említett adatokat l. a megfelelő címszó alatt a betűrendes felsorolásban.

⁸ Az itt felsorolt helynevek közül a *Košta kostăilor*, a *Pădurea kleži* és az *Uličora kleži* érdemel különösebb figyelmet. A kölcsönzéssel kapcsolatos hangtani változásokat l. az egyes címszók alatt a betűrendes felsorolásban.

mező, *Pindzverem* ~ *Pinzverem*, *Pusztaszőlők* ~ *Pustasele*, *Sándormező* ~ *Šandormezeu*, *Sarkalat* ~ *Šarkálatu*, *Sóskut* ~ *Šoškut*, *Sükedbalázs* ~ *Šikedbalaž*, *Svágödre* ~ *Švaggödre*, *Szározárok* ~ *Sarozarok*, *Székejsig* ~ *Sekejsigu*, *Téglákná* ~ *La tegle*, *Tekenyős* ~ *Tekeňš*, *Tisztabükk* ~ *Tistabik*, *Tövisártye* ~ *La tuišar*, *Vajdaháza* ~ *Vajdahaz*, *Válukná* ~ *La halauă*.⁹ — A magyarból kölcsönzött helynevek közt több olyan is van, melyet a leggyakrabban hallott ragos és jeles alakban vett át a ruménség. Könnyebb áttekinthetőség kedvéért ezeket is külön sorolom fel. Néhány *-ba*, *-be* ragos alakban átvett magyar helynévre már felhívtam egyszer a figyelmet (MNY. XXXVII, 112.). Később még találtam néhányat s ezért helynévvalónak találok valamennyit felsorolni: *Cser* ~ *La čerbe*, *Cseródal* ~ *Košta lu čerbe*, *Fellak* ~ *La falodba*, *Kórógy* ~ *La korojba*, *Lak* ~ *La lodba*, *Pad* ~ *Podba*, *Ásópad* ~ *Podba đin žos*, *Fősópad* ~ *Podba đin sus*, *Cserespad* ~ *Čerešpodba*, *Sombokor* ~ *Šimbokorba*, *Szilás* ~ *Siložba*, *Veréte* ~ *Vere-libeā*, *Veréte teteje* ~ *D'alu veretibeā*, *Veréte ajja* ~ *Su veretibeā*, *Kizs-sédem* ~ *Žedembe mniiku*, *Nazzsédem* ~ *Žedembe mare*. Nem egy helynévben előfordul a *-ba*, *be* raggal átvett helynév genitívusi alakja is: *Fellakútya* ~ *Drumu falodbi*, *Kóróccsorgója* ~ *Părău korojbi*, *Padútya* ~ *Drumu podbi*, *Padi sikátor* ~ *Uličora podbi*, *Szilásárka* ~ *Părău siložbi*, *Szilasz-büke* ~ *Făzetu siložbi*.¹⁰ — A r. *Măjăriște* (m. Major) alakot a m. *Majarast*-ból, tehát a magyar név tárgyragos alakjából, a r. *Biđirođile* ~ m. *Bigyiró-fődek* helynevet pedig a m. *bigyiró*, krumplicsónév többesjellel ellátott alakjából származtatom. Itt kell megemlékezni a *Fundoja lu Denez Dani* és a többi *funduj*-jal összetett helynévről is. A *funduj* rumén eredetű ugyan, de a *fundoja* magyarból való visszakölcsönzés, a m. *fundujja* átvétele.¹¹ Magyarból kölcsönzött területnév a *Nyilak* ~ *Ńilurile* is. Természetesen nem a *Nyilak* alakot vették át, hanem a név egyszámú *Nyil* alakját, melyből aztán továbbképzéssel *Ńiluri*, illetőleg határozott névelős alakban *Ńilurile* lett.

A jelenlegi és történeti helynevek azonban nemcsak településtörténeti szempontból tanulságosak. Sok esetben világot vetnek a falu határában beállt fontosabb gazdasági, vízrajzi és más természetű változásokra is. Ha

⁹ A rumén nevek jelölésében nem egy esetben látszólagos következetlenségre bukkan az olvasó. A magyarból kölcsönzött nevek szóvégi *ő* hangját ugyanis néhány esetben a magyar *ö* hanggal jelölöm (pl. *Grōpa lu misegető*, *Ekermező*). Tudom, hogy az *ő* hangot a rumén ajkú ember rendszerint *eu*-nak vagy *iu*-nak ejti, néhány esetben azonban magyar *ö* hangot hallottam.

¹⁰ A kölcsönzés következtében előállott hangtani változások közül a legszembetűnőbb a *Kórógy* helynév *gy* > *j* változása. Tudjuk, hogy a magyarból kölcsönzött szavak *ny* hangja a ruménben *j* (*i*)-vé változott. Vö. pl. m. *Enyed* > r. *Añud* > *Ajud*, m. *Aranyos* > r. *Ariñeš* > *Ariješ* stb. Ugyanez történt a magyar *gy* hanggal is: *Kórógyba* > *Korodba* > *Korojba*.

¹¹ A m. *fundujja* alak a ruménben **fundoje* lehetett először, majd ebből a rumén nyelvben ismert kettőshangúsodással (pl. lat. *solem* > r. *soare*, népies ejtéssel *șore*, lat. *molem* > r. *moare* ~ *møre*, lat. *autumna* > r. *atoamnă* > *toamnă* ~ *toamnă*, az egészen új keletű *bomba* > Erdélyben elég gyakran *bombă*) *fundoaje* ~ *fundoje* lett. Ennek határozott névelős alakja a *fundoja*. Gondolhatnánk esetleg arra is, hogy a rumén alakváltozat végződése azonos a r. *-oaje* augmentatív képzővel, de szerepét nem látom indokoltnak a helynévben.

ebből a szempontból vizsgáljuk meg az összegyűjtött helynévanyagot, mindenekelőtt az ötlük szemünkbe, hogy a falu határának régen jóval nagyobb részét borította erdő, mint ma. Egyes esetekben már maga a jelenlegi helynév is ilyesmire enged következtetni. A ma legelőként használt *Cser*, *Cserespad*, *Kőrisszeg*, a szántó *Cseródal* és a bokros *Szilazsbüke* minden bizonynyal erdős terület volt. Máskor okleveles adataink alapján állíthatjuk ugyanezt. Ilyen hely pl. a *Fésőpad* (sz.) és *Székejség* (sz., l.). Erdő boríthatta egykor a *Lanka* nevű legelő egy részét is. Ezt a *Lankában* található *Pojának* nevének jelentéséből következtethetjük (r. *poiană* 'erdei tisztás'). Az erdő visszahúzódásával párhuzamosan kiszáradt az onnan lefolyó patakok és árkok egy része is. A határ több árkában éppen emiatt ma már csak tartós esőzéskor van víz. Egy-egy árok, patak idővel el is tűnt, s vele együtt a név is feledésbe merült. A *Nyírkútárka*, *Csésberek pataka*, *Fűzfák árka*, *Lak pataka*, *Mészégető tó*, *Sóspatak* emlékét ma már csak okleveles adataink őrzik. A ma is ismert *Bigyirőfödek*, *Lenkert* és az egyik oklevél említette *Kölesföld* helynév viszont az illető területen egykor termelt gazdanövényekre enged következtetni. Egy másik oklevélből kiírt *Jó nyil* és a ma is használt *Nyilak* név a földosztás ősi módját, az *Ásóforduló* és *Fésőforduló* elnevezés viszont a tagosítás előtti s az ősi földközösségből kisarjadt forduló gazdálkodás emlékét őrzi. A *Nemesucca*, *Nemesek erdeje*, *Darabantak erdeje*, *Zsellérházak* a falu lakosságának régi társadalmi rétegződésére, az *Akasztdomb* és *Törvényfa alatt* nevek pedig a régi világ szigorú törvénykezési módjára vetnek világot.

Az ördögösfüzesi magyar népnyelv néhány hangtani jelenségét (i-zés, a > ą változás, továbbá a-zás és e-zés) már ismertettem rövideen.¹² Ezeket a sajátságokat a helynevekben is megtaláljuk, sőt több helynév alapján e népnyelvnek még más érdekes sajátságaira is utalhatunk. A helynevekből kihamozható fontosabb népnyelvi sajátságok ezek: 1. a < ą, ha á előzi meg: *Ásótábla*, *Csergőárka*, *Csipánka*, *Fellakpofája*, *Fésőtábla*, *Gyepmezőárka*, *Hentertáblája*, *Jászlás*, *Kormosárka*, *Közbüsstábla*, *Lakajjába*, *Mátéborza árka*, *Nádaskút*, *Nyergesárka*, *Nyírkútárka*, *Ördögárka*, *Vajdaháza*, *Zsellérházak*; 2. i-zés: *Ásófaluvigen*, *Ásórit*, *Coptelki szinafűk*, *Ideskút*, *Faluríltye*, *Faluvigen*, *Gyönygyires*, *Határszilbe*, *Kisómező*, *Ligeti szinafűk*, *Misájpgödre*, *Miszegető*, *Nimeti erdő mellett*, *Pindzverem*, *Székejség*, *Úrbíresi legelő*; 3. a-zás: *Árkak köze*, *Borzás*, *Darabantak erdeje*, *Fingaskút*, *Garádicsak*, *Horgas*, *Kormas*, *Majar*, *Malamcsere*, *Mayarós*, *Sipaskert*; 4. e-zés: *Gödresút*, *Pergené kertye*; 5. mássalhangzó ikerítődés: *Dénezs Dani fundujja*, *Kóróty fundujja*, *Moneses fundujja*, *Sándormező fundujja*, *Gyírászim lázujja*, *Hidekküttövisse*, *Rózsásmezőlapossa*; 6. az azonszótagú l kiesése s ezzel kapcsolatban az előző magánhangzó megnyúlása: *Ásófaluvigen*, *Ásóforduló*, *Ásópád*, *Ásórit*, *Ásósándormező*, *Ásótábla*, *Ászeg*, *Bigyirőfödek*, *Cseródal*, *Falufögyge*, *Fésőforduló*, *Fésőtábla*, *Fésőrit*, *Fésősándormező*, *Fészegucca*, *Hosszúfödek*, *Közbüsstábla*, *Lakóda*, *Misájóda*, *Miszegető óda*, *Nagyóda*, *Pusztaszőlök óda*, *Tötyfakút*; 7. a -nál, -nél határozó rag -l hangjának lekopása: *Agyagjukakná*, *Keresztné*, *Maktárná*, *Nyírkútná*,

¹² L. tölem: *Zártabbá- és nyíltabbá válás az ördögösfüzesi nyelvjárásban*. Magyar Népnyelv. I, 118–21.

Téglákná, Válukná, Vízipuskákná; 8. rövidülés: *Gyönygyires, Hosszuberek, Hosszujödek, Kosársürü, Miszegető, Sipaskert*; 9. régiebb hangállapot megőrzése: *Kizsbüken, Szilazsbüke*. A megőrzött régiségek közül a több helynévben szereplő *áj* 'szűk völgy, hegynyílás' szavunkra (*Dijósáj, Misáj*), továbbá *ség*, 'monticulus, collis' (*Székejség*) és talán *séd* 'rivulus fluentum' (*Kiszsedem, Nazzsédem*) szavunkra hívhatom fel a figyelmet.

Mielőtt áttérnék a helynévanyag betürendes közlésére, érdemes röviden utalnom azokra a külső és belső (lelki) tényezőkre is, melyek a falu helynévanyagának keletkezésében közreműködtek. Sok hely, határrész térszíni formájától, a talaj, a földfelszín emelkedéseinek és mélyedéseinek alakjától kapta nevét. A gyakrabban előforduló térszíni formanevek a következők: *áj* (*Dijósáj, Misáj, Tövisáj*), *árok* 'kisebb völgy' (*Arkak köze, Nyergesárka, Szározárok, Szilasárka*), *domb* 'kisebb talajkiemelkedés' (*Akasztdomb, Kerégdomb*), *far* 'a domb hátsó nyúlványa' (*Bihámfar*), *gödör* 'kisebb vagy nagyobb mélyedés' (*Kizsbükengödre, Misájgödre, Miszegetögödre, Gödresút*), *hegy* 'magasabb, meredekebb talajemelkedés' (*Cichegy*), *lapos* 'sík földterület domb tetején, kisebb fennsík' (*Rózsásmező lapossa*), *ódal* (*oldal*), a hegy, a domb vagy a völgy lejtős része' (*Misájódal, Miszegetőódal, Cseródal, Lakóódal*), *pad* 'lapos dombtető' (*Pad, Cserespad, Malampad*), *poja* 'domb elülső, ormós része' (*Fellakpojája*), *rét* (*rét*) 'lapos, kaszálható terület' (*Rít, Ásórít, Fésőrít*), *tekenő* ~ *tekenyő* 'teknőszerű mélyedés' (*Tekenyős*). A domb, a hegy felső részét rendszerint *tetőnek* (*Rózsásmező teteje, Veréte teteje*), alacsonyabban fekvő részét pedig *áj* (alj)-nak nevezik (*Kőrisszegája, Nagyerdőája*).

Nem egy határrészt növénytakarójáról neveztek el: *Kizsbüken, Szilazsbüke, Tisztabükk, Cser, Dijósáj, Gyepmező, Kőrisszeg, Magyarós, Sürüfák, Szilas, Szőlők, Vinyikés* stb.

Előfordul több olyan helynév is, mely a terület egykori vagy jelenlegi tulajdonosának nevét őrzi. Ilyenek: *Bara cseréje, Bárdi sikátora, Benedek Marci kútya, Benedekszeg, Dénezs Dani fundujja, Faragó János sikátora, Gyirászim lázuja, Hentertáblája, Hidekkút, Jó nyíl, Kirájpál, Kormos, Márkovicsné kertye, Mátéborza, Moneses fundujja, Papóci sikátora, Pergené kertye, Pergené kútya, Sándormező, Simon laka, Sipaskert*. Az itt felsorolt személynevek közül mindössze a *Gyirászim* és a *Márkovics* biztosan idegen eredetű. Az első valószínűleg a rumén *Gerasim*, népiesen *D'irasim* családnévvel azonos,¹³ az utóbbi pedig zsidó családnév. Idegen eredetűnek látszik a *Moneses* név is, de ha figyelembe vesszük, hogy 1856-ból *Monos* alakban említik, majd 1866-ból *Monosses* alakban, kételkednünk kell idegen eredetében (L. KÁDÁR, i. m. 362—3.). A többi családnév magyar; viselői a *Jó, Király, Kormos* és *Moneses* kivételével ma is élnek a faluban. A helynévadás módja szempontjából különösen a *Kirájpál* és a *Kormos* fontos, mert ezekben pusztá személynév vált helynévvé. Ez a magyar helynévadás egyik legősibb módja.¹⁴ A *Sükedbalázs* név viszont azért érdekes, mert egykori tulaj-

¹³ Vö. ȘTEFAN PAȘCA: *Nume de persoane și nume de animale în Tara Olului*. București, 1936. 243.

¹⁴ SZABÓ T. ATTILA: *A helynévgyűjtés jelentősége és módszere*. MNy. XXX, 166—7. és kny. 8—9. — Ua., *Pusztá személynévek helyneveinkben*. Kristóf emlékkönyv, Kolozsvár, 1939. 269 kk. — Ua., *A személynévek helyneveink-*

donosa testi fogyatékoságának emlékét is megőrizte. Egy-egy helyet a benne gyakrabban megforduló állatról neveztek el. Az *Ökörmező* ma is ökörlegelő, a *Hanygyavár* hatalmas hangyabolyaitól kaphatta nevét.

Sok helynevet az illető területen, vagy a közelében található mesterséges tereptárgy magyaráz. Ilyenek pl.: *Agyagjukakná, Maktárná, Tégllákná, Válukná, Vízipuskáná, Keresztné*. A tereptárgy idővel természetesen eltűnhet, a helynevek azonban még sokáig megőrzik emlékét. Ilyen helynév pl. Ördögösfüzesen a *Malamcsere, Malamkert, Malampad*. A vizimalom már rég elpusztult ugyan, azért e nevek alapján még egykori helyét is pontosan meg lehet állapítani. Gyakran előfordul a helynévadásnak az a módja is, mikor a tereptényező pusztá neve jelöli a környező területet is. A *Kosárkút, Garádicsak, Hidekkút* név pl. nemcsak magát a kutat, a forrást, illetőleg a földlépcsőket jelöli, hanem környéküket is. Más esetben a szóbanforgó hely, vagy a rajta, illetőleg közelében található tereptárgy kiterjedése, nagysága, valamely szokatlan tulajdonsága szolgált az elnevezés alapjául. Ilyen helynevek pl. *Ideskút, Fingaskút, Hosszuér, Hosszufődek, Kizsbüken, Kis-patak, Kisucca, Kizzsédem, Nagyerdő, Natyhíd, Natypatak, Nagyucca, Nazzsédem, Rósija, Szározárok*. — A hely fekvése, más területhez való viszonya szintén fontos tényező. A *Bátóni patak* Bátón község felől, a *Coptelki patak* Coptelke felől folyik. A *Berekúttya* a Berek nevű határrész felé vezet, a *Cichegyepataka* a Cichegyből ered, a *Pázsintkúttya* a Pázsintban található. A *Felmező, Fellak* magasabb fekvésű, az *Ásópád, Ásótábla* viszonylag alacsonyabb fekvésű helyet jelöl. Gyakori az *alatt* és *mellett* névutóval összetett helynév is: *Bükk alatt, Berek alatt, Nímeti erdő mellett*, stb.

2.

A jelenlegi és történeti helynévanyagból levont következtetések s a helynévadás fontosabb mozzanatainak ismertetése után áttérek a helynevek egyenkénti vizsgálatára. Előbb mindig a helynév irodalmi alakját, utána pedig népnyelvi alakját közlöm. Ha a címszó után nincs jelezve népnyelvi alak, ez azt jelenti, hogy a népnyelvi alak megegyezik a címszóval. A népnyelvi alak után az illető hely rumén névváltozata következik. Ezután a []-ben azt jelzem, hogy a vázlaton a név helyrajzi elhelyezkedését melyik szám jelöli. A forrásjelzeteket is []-be teszem.¹⁵ A ()-be tett rövidítések a kérdéses terület talaj- és gazdálkodási viszonyaira vonatkoznak.¹⁶ Az okleveles adatok felsorolása után a helynévre vonatkozó tudnivalókat, magyará-

ben. Magyar Népnyelv II (1940), 81 kk. és kny. Dolg. a debr. Tisza I. tud. egy. Magyar Népnyelvkutató Intézetéből. 9. sz. Debrecen, 1940. 3 kk.

¹⁵ A következő forrásokat néztem át: KÁDÁR, i. m. 367–8. Rövidítve: *K. — Széki egyházmegye levéltára*. Rö.v.: *Sz. — Az ördögösfüzesi ref. egyház levéltára*. Rö.v.: *E. lt. — Magyar Nemzeti Múzeum Erd. Fisc. XII^{1/2}, Fasc. 2. B, 9. H, 9. K, 9. L, 9. M*, Rö.v.: *Múz. — A Magyar Nemzeti Múzeum Néprajzi Osztályának könyvtára*. Rö.v.: *Múz. N.* — E két utóbbi forrás adatait gyűjteményéből Szabó T. Attila bocsátotta rendelkezésemre.

¹⁶ Rövidítéseim ezek: *á.* = árok, *e.* = erdő, *gyü.* = gyümölcsös, *h.* = híd, *k.* = kaszáló, *kt.* = kert, *l.* = legelő, *p.* = patak, *r.* = rét, *sz.* = szántó, *sző.* = szőlő, *te.* = temető. — A ~ jel a magyar és rumén adatok közt a váltakozás jele.

zatot közlöm.¹⁷ A *-gal jelölt helynevek csak történeti forrásból mutathatók ki.¹⁸

Agyaglyukaknál *Agyagjukaknál* [70]. Az Ásópad [69] és Temető [25] közt található kisebb gödrök, lyukak közvetlen környéke. Innen hordja a falu lakossága a ház földpadlójának mázolásához szükséges agyagot.

Akasztódomb ~ *Kosta kostăiilor* [221] (sz., részben puszta terület). 1766: *Akasztódomb* [K.]. — A Szamosújvár fele haladó megyei úttól jobbra emelkedő meredek domb.

Nevét kétségtelenül egykori kivégzőhely voltától kapta. A rumén név előtagja a rumén helynévadásban meglehetősen gyakori *coastă*, népies ejtéssel *kostă* 'oldal, domboldal' szó határozott névelős alakja, utótagja pedig a magyarból kölcsönzött *akastău* többes genitívusi alakja. A *kostăi* az *akastăi*-ből a szókezdő hangsúlytalan *a* lekopása útján keletkezett.¹⁹ Abból a körül-

¹⁷ Az ⁵ jegyzetben említettem, hogy jelenlegi helynév-anyagomat a Szabó T. Attila használta jelrendszerrel gyűjtöttem össze. Az ő módszerét követtem az anyag rendszerezésében és feldolgozásában is.

¹⁸ Itt jegyzem meg, hogy Ördöngösfüzes jelenlegi helyneveit 1937 júliusában gyűjtöttem össze. Akkor néztem át a helybeli ref. egyház és a széki ref. egyházmegye levéltárának Ördöngösfüzesre vonatkozó okleveles anyagát is. Anyagomat azonban közbejött akadályok (többszörös katonai behívás, egyetemi tanulmányaim befejezése stb.) miatt és megfelelő térképvázlat híján csak most dolgozhattam fel. Kedves kötelességemnek teszek eleget, mikor köszönetet mondok mindazoknak, kik anyagi és erkölcsi támogatással segítettek munkámban. A legtöbbet volt tanáromnak, Szabó T. Attilának köszönhetek. A helynévgyűjtést és néprnyelv kutatást ő kedveltette meg velem, neki köszönhetem azokat az alapvető ismereteket is, melyek első gyűjtésem sikerét biztosították, ő készítette elő és biztosította a gyűjtés külső, anyagi feltételeit is. Az anyag feldolgozásában szintén nagy segítségemre volt. CSETERKY JÁNOSNAK, a falu ref. lelkipásztorának is sokat köszönhetek. Ott tartózkodásom alatt az ő szíves vendégszeretetét élveztem. Gyűjtőmunkámban is készséggel segített: rendelkezésemre bocsátotta az egyházi levéltár és a széki egyházmegyei levéltár ide vonatkozó anyagát, nem egyszer gyűjtőutamra is elkísért és segített az anyagot összegyűjtenem. Nagy segítségemre volt DR. SALLAK GYÖRGY orvos is, ki mint a falu szülöttje, a határt jól ismerte s készséggel adta meg a kért felvilágosításokat. Itt mondok köszönetet azoknak a falusi gazdáknak is, kiktől anyagomat összegyűjtöttem. Különösen Kasszián Márton és néhai Benedek Márton volt nagy segítségemre. Az elsövel végeztem 1942 őszén az anyag ellenőrzését és kiegészítését is.

¹⁹ Az erdélyi vegyes magyar-rumén vagy kizárólag rumén lakosságú falvak helynévanyagában gyakran előforduló *Akastei*: *Kastei* magyar eredetű Szabó T. Attila hívta fel először a figyelmet (MNy. XXXVII, 121–2). Egyik nemrég megjelent tanulmányában (*Adatok a kolozsmegyei újkőkori rumén helynévkincs magyar elemeinek ismeretéhez*. Melich-Emlékkönyv 1942. 367 és kny.) újabb adatokat sorakoztat fel az *Akastei*: *Kastei* magyar eredetének bizonyítására. A helynév magyar eredete csakugyan kétségtelen: m. *akasztó* > r. *akastău*, többesben *akastei*, majd ebből a szókezdő hangsúlytalan magánhangzó lekopása után *kastei*. Az *a* hang lekopását kétféleképpen is magyarázza. Első tanulmányában népetimológiával, az *Akastei*nek a

ményből, hogy a helynévben a többszámú alakot találjuk, arra következtethetünk, hogy az *akastău*, *akastăi* a rumén népnyelvbe köznévként is átkerült.

*Akasztófa alatt. 1779: *Akasztofa* alatt [Múz.] — A ma *Akaszto-*

domb néven ismert terület aljára vonatkozó okleveles adat. Ma ezt az elnevezést nem ismerik.

Alól a falun [179]. A falu alsó, Szamosújvár fele eső végének környéke.

Alsó faluvégén *Ásófaluvígen* [1].

rumén helynévadásban gyakran szereplő *coastă* „hegyoldal, oldal” szóval való téves összekapcsolásával, második tanulmányában pedig a rumén nyelv egyik hangtani jelenségével, a hangsúlytalan szókezdő *a* hang lekopásával hozza kapcsolatba. Igaz ugyan, hogy e jelenség a megleni ruménben ma is általános s szórványosan előfordul az isztriai ruménben és a dákó-ruménben is (vö. pl. az *Atlasul Lingvistic Român Mic* I. első kötetének 135. sz. térképével: a Szilágyság, Bihar, Szatmár és Máramaros vármegye kivételével az *azvârlu* „hajítok” igét *zvârlu*-nak ejtik), de a dákó-ruménben már sok századdal ezelőtt lezárult. A főnevek közül különben is csak alig egy-kettő vesztette el szókezdő *a* hangját (pl. lat. *autumna* > *atoamnă* > *toamnă*, *agnellus* > *amiel* > *miel*) s ezek is a dákó-rumén nyelvtörténetnek abban a korában, mikor az *a* nőnemű birtokos névelőt a szó elé is tehették (Vö. Pușcariu Szextil, *Dacoromania* I, 372–3). A *Kastei* *a* hangjának lekopását viszont nem vihetjük vissza ebbe a régi korba. Ha ezt figyelembe vesszük, más magyarázatot kell keresnünk. Véleményem szerint a magyarázatot a rumén köz- és népnyelvnek abban a ma is érvényben levő sajátosságában kell keresnünk, hogy a hosszú magánhangzót nem szereti, s ha bizonyos esetekben netalán mégis előadódna egy-egy, igyekszik azt megrövidíteni. Különösen könnyen megy ez akkor, ha hangsúlytalan a magánhangzó. Itt Erdélyben pl. gyakran hallhattuk a *klasa dă* „a második osztály” kifejezést. Majdnem mindenki így ejtette, jóllehet így írják: *clasa a doua*. Itt két azonos magánhangzó, két *a* hang került egymás mellé. Mivel a rumén beszédtempó meglehetősen gyors, nem képezték külön mind a kettőt, hanem összezavarták. Az így összevont képzésű *a* előbb hosszú *a*-nak hangzott, majd a rumén nyelvnek említett hangtani sajátossága következtében megrövidült. Ugyanez történhetett véleményem szerint az *Akastei* (m. *akasztó* r. többese) szóval is. Mivel a legtöbb esetben *La akastei*, illetőleg *Kosta akasteiilor* összetételben fordult elő, az egymás mellé került hangsúlytalan két *a* hang a fent vázolt módon egybeolvadt (*La akastei* > *Lăkastei*, ugyanígy a másik is), majd megrövidült: *Lakastei*, *Kostakasteiilor*. Mivel a két *a* közül az *Akastei* *a*-jának hangsúlya volt gyengébb (a *la* és *kosta* *a*-ja ugyanis nyelvtörténeti okokból hangsúlyos), a szétválasztás alkalmával a megmaradt *a*-t a nyelvérzék természetesen a *la*, illetőleg a *Kosta* szóhoz tartozónak érezte: *La kastei*, *Kosta kasteiilor*. Annak viszont, hogy Erdély bizonyos részein, elsősorban a vegyeslakosságú vidékeken (így pl. Kalotaszegen) az *Akastei* alak használatos, az az oka, hogy a magyarsággal való sűrű érintkezés következtében a rumén lakosság érzi a kapcsolatot a m. *akasztó* és a r. *akastei* közt. — A szerkesztő szerzői minőségében szükségesnek tartja megjegyezni, hogy a Melich emlékkönyv 367. l.-ről idézett cikkében ugyan azt írta, hogy a *Kastei* szóeleji hangvesztéssel fejlődött az *Akastei*-ből, de korántsem gondolt, mint ahogy MÁRRON fejtegetéséből nyilvánvalóan nem is gondolhatott mint okra arra a rumén nyelv régebbi korszakaiban érvényesült hangvesztési jelenségre, melyre MÁRRON idézett adatokat. Egyébként a szerző fenti fejtegetése teljesen meggyőző magyarázatát adja az *Akastei* > *Kastei* változásban megállapítható szóeleji hangvesztésnek.

A falu alsó, Szamosújvár fele eső vége. Nevezik *Ászegnek* is.

Alsó forduló *Ásó forduló* [180]. 1841: Az *alsó Fordulon* a' Kereszt-nél [Sz.]. — A tagosítás előtti váltógazdálkodás emlékét őrzi. A határ másik részét *Felsőfordulónak* nevezik.

*Alsó lapos: 1830: *Also lapos* (szénafű) [Sz.]. — Ma nem ismerik ezt az elnevezést. Adatok híján nem tudom térképábrázlatomon elhelyezni.

Alsópád *Ásópád ~ Podba đin žos* [69] (sz.). 1835: *Also Pad* (e.) [K.]. — A Pad nevű határrész [66] alsó, alacsonyabban fekvő része. Újabb tulajdonosáról kezdik nevezni *Henter táblájának* is. A rumén név a m. *Pad* helynév *-ba* határozóragos alakjának s a r. *đin žos* 'alsó' szókapcsolat összetétele.

Alsó rét *Ásórít ~ Ritu đin žos* [131] (k.). — A falut délkeleti irányban elhagyó megyei út s a Nagypatak [128] mellett elterülő kaszáló. Rajta túl van a *Felsőrít*. A rumén alakváltozat előtagja a m. *rét* (i-zve *rit*) átvétele. Az *i* > *î* változásra nézve vö. lat. *rivulus* > *riu*.

Alsó Sándormező *Ásósándormező* [182] (sz.). 1644: *Alsó Sándormezeje* [K.]. — A Sándormező alsó, Nagypatak fele eső része.

Alsó tábla *Ásótábla* [211] (szö.). 1644: *Alsó tábla* [K.]. — A Szőlők [209] alsó, falu fele eső része.

Ászeg *Ászeg* [1]. — A falu alacsonyabban fekvő, Szamosújvár fele eső része. L. *Alól a falun* címszó alatt is.

*Andrák mezeje. 1769: *Andrák mezeje*. 1835: *Androk mezeje* [K.]. Közlebbit nem tudok róla mondani. Ma nem használják.

Árkok köze *Árkok köze ~ Intre părăje* [146] (sz., k., gyü.). — A Liget [145] egyik része. Két árok

határolta terület. A rumén név a magyar fordítása.

*Aszaló. 1830: *Aszaló* [Sz.]. Feledésbe merült helynév.

Bara cseréje [147] (sz., k.). — A Ligetnek az Árkok közén innen, tehát falu felé eső része. Egykor erdő lehetett. Kalauzom szerint egykori tulajdonosától, *Bara János*-tól kapta nevét.

*Barabásbükke. 1835: *Barabásbükke* (e.) [K.]. — Ez az adat valószínűleg a Tisztabükke néven ismert erdő valamelyik részére vonatkozik. Ma e név ismeretlen.

Bárdi sikátora [3]. — Az *Ászeg* egyik sikátora. Nevét a mellette lakó gazdától kapta.

*Barlag. KÁDÁR említi 1715-ből. Valószínűleg a *Parlag* elírása, esetleg alakváltozata. Ma ilyen nevű hely sincs a határban.

Bátóni lanka [39]. — A Lankának [33] a Bátóni patak környékén elterülő része.

Bátóni patak [37] (p.). — A szomszédos *Báton* község felől folyó patak. A Lanka falu felé eső részében egyesül a Coptelki patakkal [35] és Kisptak [11] néven folyik át a falu közepén a Nagypatakba.

*Behán. 1622: *Behan*, 1644: *Behan* [K.]. — Minden bizonnyal a ma Bihánfar néven ismert területre vonatkozik mindkét alak. A kérdéses területet ilyen néven ma egyáltalán nem emlegetik.

*Behány megett (sz.). KÁDÁR említi 1622-ből. Ez az adat a ma Bihánfarnak nevezett terület mögött elterülő határrészre vonatkozik. Ma ilyen alakban nem használják.

*Behán réte. KÁDÁR említi 1654-ből. Ma ezt az elnevezést sem használják.

Benedek Marci kútja *Benedek Marci kútya* [149] (forrás). — A

Benedekszegben [148] található bővizű forrás. A helynév tulajdonosának nevét őrzi.

Benedekszeg [148] (e., k.). 1679: *Benedekszege* (földrész). 1766: *Benedekszegi* [K.]. 1779: *Benedek Szegiben* [Múz.] — A Liget [145] egyik része.

*Benhasat. 1715: *Benhasat* [K.]. Ma ismeretlen e helynév; térkép-vázlatomon sem tudom elhelyezni.

Berek ~ *La berek* [183] (sz.). Először 1779-ből mutatható ki a *Berek alatt* névből. A Kórógy [190] és Pázsint [132] közt elterülő szántó neve a Nagypatak partján. Alacsony, patakmenti fekvése s neve alapján jogosan feltehető, hogy egykor bokros, füzes terület lehetett. Folytatása lefelé, Szamosújvár felé a *Hosszúberek*. A *berek* szó helynévként az egész ország területén előfordul [OkISz.]. Általában vizenyős lapályokat, folyók mellékét ellepő és sűrű bokrokból álló erdőcskét jelent. L. még *Csésberek* címszó alatt.

*Berek alatt. 1779: *Berek alatt* (sz.) [Múz.]. — Ez az adat a Berek alsó részére vonatkozik. Ma ilyen alakban nem használják.

Berek útja *Berek útja* ~ *Drumu la berek* [184]. — A Berek mellett haladó dűlőút neve. A rumén alakváltozat a r. *drum* 'út' és a m. *berek* összetétele.

Bigyirőföldek *Bigyirőfödek* ~ *Bidirodile* [41] (l.). — A Lanka [33] egyik része. Régen itt valószínűleg hosszabb ideig *bigyirót* (burgonyát) termelhettek. A rumén név a m. *bigyiró* szó valamely ragos, illetőleg jellel ellátott alakjából, valószínűleg a *k* többesjellel ellátott *bigyirók*-ból keletkezett a többesszámú nőnemű határozott névelő hozzáadásával. A zöngétlen magyar mássalhangzó a rumén népnyelvben gyak-

ran zöngésül. Az árpástói ruméniség pl. a magyaroktól *Szekérútnak* és *Szászúttjának* nevezett helyet *Sekereud* illetőleg *Drumu sasuduluji* néven ismeri (Még fel nem dolgozott adatok.). A m. *bigyirók*-ból tehát előbb *bidirog*, majd a rumén többesjel (-i) s a határozott névelő hozzáadása után a *g* jésülésével *bidirogile* lett.

Bihánfar *Bihánfar* ~ *La bihan* [150] (sz.). 1715: *Behanfar* (sz.) [Múz.]. 1769: *Behan fara*. 1812: *Beham* és *Bekam far* [K.]. 1826: *Bichanfar*. 1830: *Bihánfari Föld* (sz.). 1831: *Bihanfaron* (sz.). 1835: *Bihán for* [Sz.]. 1864: *Bihán far* [K.]. 1884: *Bihánfar* (sz., l.) [Sz.]. 1899: *Bihán far* [Múz.]. É. n.: *Bihán far* (sz.) [Sz.] és *Bihánfarnál* (sz., l.) [E. lt.]. — A falu határának délnyugati részében található a Ligeten [145] túl. A helynév utótagja a 'hirtelen s meredeken megszakadó hegyvég'-et jelentő *far* szavunkkal azonos [MTsz.]. Előtagját magyarítani nem tudom. Lehet, hogy helynévvé vált személynévvel van dolgunk. Erre enged következtetni az a körülmény is, hogy 1622-ből és 1644-ből *Behan* néven említi KÁDÁR, 1654-ből pedig, amint azt már láttuk, egy *Behán réte* nevű helyet említi.

Boloványok *Boloványak* ~ *La bolovani* [73] (l.). — A Lanka [33] sziklás, köves része. Rumén eredetű név (r. *bolovan*, többesben *bolovani*, népies ejtéssel *bolovani* 'szikla, nagy kő'). A magyar név minden bizonytalansággal a r. *bolovani*-nak a m. többesjellel ellátott alakja. Hangtani szempontból azonban nincs semmi akadálya annak sem, hogy az egyszámú *bolovan*-ból magyarazzuk. Az *n* jésülése ugyanis magánhangzóközi helyzetben előfordul az ördöngösfüzesi népnyelvben (pl.

tekenyő, Tekenyős, rományok, szapanyaz).

*Borozda alja. 1769: *Borozda ajja* [K.]. — Ma mint helynév ismeretlen. A *borozda* szó egyébként ma is él az ördöngösfüzesi népnelvben ‚barázda‘ jelentésben.

Borzos *Borzas* [95] (e.). 1840: *Borzos* [Sz.]. *Borzas* [E. lt.]. — A *Lanka* [33] erdős, de még legeltethető része. Nevét vagy a *borz* nevű állattól, vagy a *bodza*, ördöngösfüzesi ejtéssel *borza* nevű fától kapta. A *borz* szó egyébként mint gúnynév is előfordul a faluban. Rendszerint a mérgeskedő, lobbanékony természetű embert csúfolják így.

Bükk [47] (e.). — A *Tiszta-bükk* közelében elterülő bükkerdő.

Bükk alatt [48] (l.). — A Bükk aljában elterülő legelő. A *Lankához* [33] tartozik.

Bükkpataka *Bük patakja* [218] (p.). — A Bükk mellett folyó patak. Nevezik *Szilaszbükk patakjának* is.

Cichegy ~ *La tsitshed* [116] (sz.). 1679: *Cziczhegy* (földrész) [K.]. 1715: *Czicz hegie* (sz.) [Múz.]. *Csucs hegye*. 1766: *Cziczhegy*. 1835: *Cziczhegy* (e.). 1864: *Cziczhegy* [K.]. — A Székelység [112] oldalából kiemelkedő kúpalakú, meglehetősen meredek domb. Szabó T. Attila véleménye szerint (*Dés helynevei*, Erd. Tud. Füz. 101. sz. 20. és MŰy. XXXVIII, 124.) alighanem személynévi eredetű névvel van dolgunk.

Cichegye pataka [117] (p.). — A Cichegy mellett folyó patak neve. A Nagypatakba ömlik.

Cigánytemető *Cigántemető* [31] (te.). — A falu néhány cigány családjának temetkezési helye. A Magyartemető [25] közelében található.

Coptelki lanka [38] (l.). — A

Lankának [33] nevezett legelőnek a Coptelki patak közelében elterülő része.

Coptelki patak ~ *Valea Tsopului* [35] (p.). 1840: *Czoptelki patak* [E. lt.]. — A szomszédos *Coptelke* ~ *Tsop* felől folyó patak neve. A falu északkeleti részének, a rumének-lakta Lankának közelében egyesül a Bátoni patakkal [37] és Kispatlak [11] néven folyik tovább a Nagypatak fele.

Coptelki patak kútja *Coptelki patak kútja* ~ *La čurgău* [36] (forrás). — A Coptelki patak partján található bővizű forrás a Körrisszeg [74] aljában. Itt jegyzem meg, hogy a *kút* szó az ördöngösfüzesi népnelvben forrást is jelent. A rumén név a m. *csorgó* ~ *csurgó* köznév átvétele.

Coptelki szénafűk *Coptelki szénafűk* ~ *Fînatsela Tsopului* (sz., k.). — A szomszédos *Coptelke* ~ *Tsop* határához tartozik ugyan, de az ördöngösfüzesiek birtoka, tehát meg kell említenünk. Mivel Coptelke tiszta rumén lakosságú falu, a magyar név csakis az ördöngösfüzesi magyarság körében ismeretes. Résezi: *La čurgău*, *Rătunda*, *Pucitaba* ~ *La pultsita* és *La pirlože*. Ezeket nem vettem külön bele helynévjegyzékembe.

Cser ~ *La čerbe* [118] (l.). 1769: *Cser* [K.]. — Neve régi csereserdő voltából magyarázható. A rumének használta név a *-ba*, *-be* helyhatározóragos alakban átvett helynevek csoportjába tartozik.

Cserespad ~ *Čerešpodba* [98] (l.). — A Bátoni patak [37] és a Coptelki patak [35] közt található magas, lapos legelő. Egykor valószínűleg cserfák borították. A területnév utótagja lapos dombtetőt jelent. Ördöngösfüzesen is elég gyakori térszíni formanév (L. még

Malampad, Pad). A rumén alak a *-ba, -be* ragos átvételek csoportjába tartozik.

Cserespad teteje *Cserespat teteje*. — Az előbbi legelő felső, magasabban fekvő része.

Csergő *~ La čergeu* [103] (sz.). 1769: *Csergő* [K.], *Csergöbenn* (sz.) [Múz]. 1870: *Csergő* (határrész) [E. lt.]. 1884: *Csergő* [Sz.] é. n.: *Csergő* (kenderföld) [E. lt.]. A *Csergőhegy* helynévben már 1679-ben előfordul. — A falutól délkeletre elterülő dombos határrész a Székelység [112] s a falu közt. Nevét nem tudom értelmezni. A falu lakóinak magyarázata szerint az itt folyó árok (Csergőárka) vizének csergő (*~ csörgő*) hangjától kaphatta nevét. A rumén alak nyilvánvalóan magyar kölcsönzés.

Csergőárka *Csergőárka ~ Părău čergeului* [104] (á.). — A Csergőből lefolyó árok neve.

* Csergőhegy 1679: *Csergőhegy* (földrész) [K.]. — A Csergő nevű határrészre vonatkozó első adatunk. Ilyen alakban ma nem ismerik.

Csergő-utca *Csergőucca* [30]. — A falunak a Csergő felé vezető utcája.

Cseroldal *Cseródal ~ Kosta lu Čerbe* [135] (sz.). 1864: *Cseroldal* [K.]. 1884: *Csereoldalon* (sz., terméketlen) [Sz.], é. n.: *Csereoldalon* (sz., terméketlen) [E. lt.]. — A falutól délre elterülő domboldal. Nevét egykori csereerdő voltától kapta. Ezt bizonyítja egyébként az is, hogy 1884-ben egy része még terméketlen terület volt. A rumének használta név a r. *coastă* 'hegyoldal, oldal' (népies ejtéssel *kostă*) szó és a m. *cser* szó *-be* helyhatározóragos alakjának összetétele.

Csésberek *Csészberek* [231] (sz.). 1622: *Csécs (Chech) berke* (sz.)

Czeczyberke. 1679: *Czeczberék* (földrész). *Csésberek*. 1769: *Csészberek* [K.]. 1779: *Csész Berekben* (sz.) [Múz.]. 1812: *Csőszberek*. 1864: *Csibberek* [K.]. 1893: *Csészberek* (dülő) [Sz.]. 1899: *Csészberek* [Múz.], é. n.: *Csészberekbe* (kenderföld) [E. lt.]. — Az akasztódombon [221] túl, tehát Szamosújvár fele elterülő határrész. Egykor vizenyős, bokros hely lehetett. Ma is van benne egy darabka forrásos hely, melyet nem lehet művelni (Vö. *Berek*-kel). A név előtagját nem tudom magyarázni.

* Csésberek fön [232]. 1779: *Csész Berek Fön* (sz.) [Múz.]. — A ma Csésberek néven ismert terület tetejét, magasabban fekvő részét nevezhették így. Ma nem használják ilyen alakban.

* Csésberek partja. 1831: *Csécsberek* partya mellett (sz.) [E. lt.]. — A Csésberekben egykor átfolyó patak környéke. Vö. **Csészberek pataka*.

* Csésberek patakánál [233] (sz.). 1779: *Csét ~ Csész ~ Csez Berek Patakánál* (sz.) [Múz.]. — A Csésberekben régebben átfolyó patak. Már rég kiszáradhatott, mert csak itt-ott jelzi egykori medrét egy-egy vizenyős hely.

Csipánka *Csipánka ~ La čupanka* [42] (l.). — A Lankának a Bükk felé eső része. Valószínű, hogy nevét a szlv. *Sčepan* (< lat. Stephanus) személynév *-ka* kicsinyítőképzős alakjára vezethetjük vissza. Mint személynév már a XIII. század elején előfordul *Chepan*, olv. *Csē(e)pán* alakban. Rövidült alakváltozata is volt: *Csép*, melyből számos képzett alak keletkezett: *Chepa, Chepe, Chepk, Chepküd, Chepku*. Mint helynév is régi keletű és meglehetősen elterjedt az egész magyar nyelvterületen: *Csé-*

pán, Csepány, Csépány, Csépánfalva, Csépánföldre, Csépántelke, Csipánháza, stb. (Vö. EtSz. 941—3). Nincs kizárva azonban az sem, hogy egy Csépárka helynév értelmetlenné vált alakja.

Csorgó [94] (forrás). — A Magyaratemető [25] közelében található forrás és közvetlen környéke.

Darabontok erdeje *Darabantak erdeje* ~ *Pădurea dărăbaniilor*: *La dărăban* [51] (e.). 1832: *Darabontok Erdeje* (e.) [Múz.]. — A határ keleti részében található a Nemesek erdeje [62] közelében. Egykor a darabontoké volt. A *darabontok*, amint tudjuk, a várak szolgálatában álló közemberek voltak. Háborús időben fegyverrel szolgálták kenyér-adójukat, békében viszont a gazdagságban dolgoztak mint mindenek férficselédek. Az ördögösfüzesi darabontok valószínűleg a szamosújvári várat szolgálták. KÁDÁR említi (i. m. 363), hogy 1848 őszén nemzetőrséget alkottak, de sokan közülük Urbán szászrégeni táborához csatlakoztak. Számuk, úgy látszik, elég tekintélyes lehetett. A rumének használta név a magyar helynév fordítása. A két rumén alakváltozat közül a *La dărăban* érdemel különösebb figyelmet. Ezt a *darabant* egyesszámú alakból magyarázhatjuk. A rumén nyelvérzék a szóvégi *t*-t tévesen tárgyragnak értelmezte és elhagyta: *m. darabant* > *r. dărăban*, többesben *dărăbani*, majd az *n* jésülése után *dărăban*.

Dénes Dani funduja *Dénezs Dani fundujja* ~ *Fundoia lu Denež Dani* [185] (k.). — Egy be-

szögellés a Nagyerdő [154] aljában. Az erdőbe így beszögellő mélyedést Ördögösfüzesen is *funduj*-nak nevezik (L. még *Kórogyfunduja*, *Moneses-*, *Sándormező-*). A *funduj* kifejezés a rumén *fund* ,*alj*, *fenék*' *j*-vel megtoldott alakja. A szóvégi *j* eredetét többen igyekeztek tisztázni, de egyik magyarázat sem kielégítő. Az egyik magyarázat szerint (Vö. SZABÓ T. ATTILA i. m. 40), a rumén nyelvben a szó végéhez illesztett himnemű határozott névelőből, az *l*-ből keletkezett jésülés által: *fundul* > *fundul'* > *funduj*. Ezt a magyarázatot mintegy kiegészíti egy másik,²⁰ mely szerint a szóvégi *-l* névelő a magyar egyes 3. személyű birtokos személyrag, a *-ja*, *-je j* hangjának hatása alatt jésült: *fundul-ja* > *fundul'a* > *funduja*, majd ez utóbbiból a magyar nyelvérzék tévesen elvont egy *funduj* nominatívusi alakot. Teljesség kedvéért megemlítem a harmadik magyarázati kísérletet is.²¹ Ez az ugyancsak Ördögösfüzesről közölt (MNY. XXXVII, 207) *văruj*, 'unokabáty' *j* hangjának eredetét akarja tisztázni. Valószínűnek tartja, hogy a *văru-i*, az ő unokabátyja' alakból kell kiindulnunk. Itt az *-u* megőrzött tövéghangzó, a *j*-nek hangzó *i* pedig a 3. személyű személyes névmásnak birtokos értelemben használt datívusa. E három magyarázati kísérlet közül a második közelíti meg leginkább az igazságot. Igaza van annyiban, hogv a *j* keletkezése kapcsolatban van *e*-*ja*, *-je* magyar birtokos személyraggal s hogy a *funduj* nominatívusi alak

²⁰ L. BLÉDY GÉZA: *Influența limbii române asupra limbii maghiare*. Studiu lexicologic. Sibiu, 1942. 14. Több hasonló kölesönszót sorol fel: *drakuj* 'ördög', *hocuj* 'tolvaj', *lunguj* 'hosszú', *măcuj* 'bél', *mósuj* 'öreg', *mutuj* 'néma, boldogtalan', *prosztuj* 'buta, ügyetlen', *prunkuj* 'gyermek' stb.

²¹ GÁLDI LÁSZLÓ: *Oláh nyelvjárásai elemek a magyarban*. MNY. XXXVII, 360.

téves elvonás eredménye. Téved azonban akkor, mikor azt mondja, hogy a *j* a szóvégi *-l* hímnemű határozott névelőből keletkezett. Ezt ugyanis a rumén népnyelv Erdély-szerte nem ejti és hihetőleg nem is ejtette (*fundul* helyett pl. *fundu-t*, *omul* helyett *omu-t*, *lupul* helyett *lupu-t* ejt), tehát nem is jésülhetett. Sokkal valószínűbbnek tartom, hogy az említett *-ja*, *-je* birtokos személyrag a *fundu*, *lăzu* népnyelvi határozott névelős alakhoz járult (*fundu-ja*, *lăzu-ja*) s ebből vonta el aztán a magyar nyelvérzék tévesen a *funduj*, *lăzuj*, *mosuj* stb. nominatívusi alakot. Érdekes, hogy a rumén lakosság aztán visszakölcsönözte e rumén eredetű kifejezést: *funduja* > *fundoje* > *fundoje*, határozott névelővel *fundoja* (Vö. a bevezetéssel).

* Dikánfar. 1766: *Dikanfar* [K.]. — Valószínűleg a *Bihánfar* elírása, esetleg alakváltozata.

Diósáj *Dijósáj* ~ *Košta nučilor* [234] (sz.). 1679: *Diósáj* (földrész) [K.]. — A Csésberek [231] felett elterülő szántó. Az utótag régi *áj* szavunkat őrzi, Jelen esetben a völgy dombos környékét is jelenti. A rumén név a *coastă* (népies ejtéssel *kostă* 'oldal, hegyoldal' szó határozott névelős alakjának s a *nuc* 'diófa' szó többes birtokos esetének összetétele.

Dögtemető *Döktemető* ~ *Tsiinti-rimu zitelor: T'emeleu zitelor* [96] — Az elhullott szarvasmarhák elföldelésére szolgáló terület. A r. helynév (jelentése: a szarvasmarhák temetője) előtagja a magyarból kölcsönzött *cinterem* és 'temető' szó, utótagja pedig a r. *vită* (ördögös-

füzesi ejtéssel *žită*) többes birtokos esetű alakja.

Édeskút *Ideskút* [13] (kút). — A ref. templom közelében található itatókút a Kispaták partján.

Egyházerdeje *Étyházerdeje* ~ *Pădurea kleži* [63] (e.). — A ref. és gör. kat. egyház tulajdonát képező erdő a határ keleti részében. A rumén név a r. *pădure* 'erdő' határozott névelős alakjának s a magyarból kölcsönzött *kležije* szó összetétele. A szókezdő *e* hang lekopását hangsúlytalan voltával s a két szó összetétele révén keletkezett magánhangzótorlódással magyarázom.

Egyházsikátora *Étyhássikátora* ~ *Uličora kleži* [17]. — A ref. egyház közelében található kis sikátor. A r. helynév előtagja a r. *ulitsă* szó kicsinyítő képzős alakja, utótagja viszont a magyarból kölcsönzött *kležije*.

Émező ~ *La emező* [138] (sz.). 1769: *Éhmező*. 1864: *Éhmező* ~ *Éjmező* [K.]. — Lak [136] és Siposkert [201] közt elterülő szántóföldek neve. Nem tudom értelmezni nevét.^{21a}

Faluföldje *Faluföggye* [186] (sz., k.). 1812: *Faluföldje* [K.]. — A falu tulajdonát képező birtokrész a Kórógyban [190].

Faluhídja *Faluhígyya* ~ *Podu hăl mare* [12]. — A Kispatákon található híd a falu középpontjában.

Falu rétje *Faluríttye* ~ *Rătu satului* [187] (k. és egy kicsi sz.). 1884: *f.(alu) rétje* [Sz.], é. n.: *f.(alu) réttye* [E. lt.]. — A község tulajdonában levő kaszáló neve.

Falusikátora [7]. — A Bárdi sikátorán [3] innen, tehát a falu köz-

^{21a} Nagyön gyakori helynév. Értelmezésekor számbajöhet az *éh* '1. fames, hunger; 2. famelicus, hungriq' köznév. Ebben az esetben a szemlélet a föld, illetőleg terület sovány voltából indulhatott ki [A szerk.].

pontja fele található sikátor neve. Nevezik Pázsintsikátorának is.

Faluvégen *Faluvigen*. A határnak az Alszezzel [1] érintkező része.

Faragó János sikátora [6]. Nevét a mellette lakó gazdától kapta.

* Felág. 1776: *Felág* [K.]. — Valószínűleg a *Fellak* név elírása, esetleg alakváltozata. Ma ilyen alakban nem ismerik.

Fellak ~ *La falodba* [108] (sz., k.) 1622: *Fellak* (sz.) 1769: *Fel lak* [K.]. 1779: *Fellakban* (sz.) [Múz.]. 1812: *Fellak* [K.]. *Fellakba* [E. lt.]. 1864: *Fellak* [K.]. 1870: *Fellak* (határrész) [E. lt.]. 1884: *Fellak* (k.) [Sz.]. 1899: *Fellak* [Múz. N.]. é. n.: *Fellakan* [E. lt.]. — A határ északkeleti részében található magas térség, lapos terület. A helynév utótagja valószínűleg *lak* 'villa, domicilium; Wohnung' szavunkat őrzi' [NySzt. 509]. E szóról egyébként tudnunk kell, hogy a magyar nyelvterület egyes pontjain (pl. Bihar megyében) jelenthet vízenyős helyet is (Vö. MNy. XXXV, 258—61). Ördöngösfüzesen azonban nemcsak ezzel a jelentéssel, de még magával a *lak* kifejezéssel sem találkoztam. A rumén alakváltozat a magyar név *-ba*, *-be* ragoz alakjának átvétele: *Fellagba* > *Falogba* > *Falodba*. A *g* > *d* változás előidézésében minden bizonnyal a *Pad* ~ *Podba* helynév analógiás hatása játszott fontos szerepet. Ugyanakkor nem szabad figyelmen kívül hagynunk a nyelv kényelemszeretetét sem. E két távoleső hang egymás utáni képzése meglehetősen kényelmetlen. Mivel a *d* képzési helye sokkal közelebb esik a *b* képzési helyéhez, a nyelv ezáltal erő- és munkamegtakarítást ért el. Hasonló módon keletkezett a *Svággödre* az eredetibb *Sváb gödre* alakból.

Fellak pofája *Fellak pofája* [109] (sz., k.). — A Fellaknak Mátéborza [106] fele eső része.

Fellak útja *Fellak útja* ~ *Drumu falodbi* (dülölút). — A Székelység és Mátéborza közt vezető dülölút. A Fellak mellett is elhalad. A rumén név a *Falodba* genitivusi s a *drum* 'út' szó határozott névelős alakjának összetétele.

Felmező ~ *Pe felmezeu* [64] (e.). 1835: *Felmező* (e.) [K.]. — A Fellak felett elterülő erdős terület.

Felső forduló *Felső forduló* [50]. — A határnak északkeleti, keleti és délkeleti része. A régebbi fordulós gazdálkodás emlékét őrzi ez is, akárcsak az *Ásóforduló* elnevezés.

* Felső-Jászlos [152]. 1715: *Felső jászlos* [K.]. *Felső-Jászlos* (k.) [Múz.]. — A Jászlos [151] felső, magasabban fekvő részére vonatkozhatott. Ma ezt az elnevezést nem ismerik.

* Felső-lapos. 1830: *Felső Lapos* (szénafű) [Sz.]. — Feledésbe merült helynév. Adatok híján valószínű helyét sem tudom megállapítani.

Felsőpad *Felsőpad* ~ *Podba din sus* [71] (sz.). 1715: *Felsőpad* (sz.). 1779: *Felső Pad* (sz.). 1835: *Felső Pad* (e.) [K.]. — A Pad [6] nevű határrész felső része.

Felsőrét *Felsőrét* ~ *Ritu din sus* [102] (k.). — A falutól délkeletre elterülő kaszáló az országút s a Nagypatak [128] mindkét partján. A faluhoz közelebb eső része az u. n. *Ásórét*.

Felsősándormező *Felsősándormező* [188] (sz.). — A Sándormező [181] felső, magasabban fekvő része.

Felsőtábla *Felsőtábla* [213] (szö.). 1664: *Felső tábla* [K.]. — A Szőlők [209] felső része. Alatta van a Középső- és Alsótábla.

Felszeg *Felszeg* ~ *Susen* [19] —

A falu felső, Lanka felé eső része. A rumén név a r. *sus* 'fenn' szó származéka.

Felsőzeg-utca *Fēszegucca* ~ *Uli-čora* [20]. 1779: *Felsőzeg Utca* [Múz.]. 1899: *Felsőzeg (utca)* [Múz. N.]. — A Felsőzegen átvezető utca. Nevezik *Kisuccának* is. Folytatása a *Lanka úttya*.

Felül a falun *Fejül a falun* [101]. A falu délkeleti végének környéke.

Fingoskút *Fingaskút* ~ *La fin-goškut* [156] (forrás). — A határ leg gazdagabb vizű forrása a Ligetben [145]. Nevét valószínűleg bugyborékoló hangjától kapta.

*Füzesi tó. 1715: *Füzesi tó* [K.]. *piscina quaedam Füzesi tó dicta cuius claustrum destructum paucis sumptibus reparari posset, ob defectum aquae nullos continet pisces* [Múz.]. — Minden bizonnyal a ma *Tóucnak* nevezett helyre vonatkozik mindkét adat. A tó ma már nincs meg.

*Füzfák árka. é. n.: *Füzfák árka* [E. lt.]. — Ma e nevet nem ismerik. Valószínű helyét sem tudom megállapítani.

*Füzkút. 1622: *Füzkút* (k.). 1644: *Füzkút* [K.]. — Ezt a helynevet sem ismeri ma senki. A forrás vagy kút már rég kiszáradhatott, a név pedig feledésbe merült.

Garádicsok *Garádicsak* ~ *La garadič* [157] (e.). — A Nagyerdőnek [154] *Pázsit* [132] fele eső részében található, mesterségesen készített földlépcsők környéke. A rumén név a magyar kifejezés megcsonkított alakja.

Gátközt *Gátkösz* [238]. — A falu északkeleti végétől nem messze a Malomkerten [168] régen vízimalom volt. A malmot a Nagypatak megduzzasztott vize hajtotta. A duzzasztó-gátak a malom pusztulása után szintén eltűntek. Emléküket s

helyüket azonban e helynév még mindig őrzi.

Gödrös-út *Gödresút* ~ *Drumu păsuñi* [49] (út). — A Sombokorból [59] vezetett a falu fele a Lankán keresztül. Nevét minden bizonnyal gidres-gödrös voltától kapta. Az út maga ma már nincs meg, a víz elmosta. A név még közismert az egész faluban.

Gróf erdeje ~ *Pădurea grofului* [52] (e.). — A Darabontok erdejének [51] Veréte felé eső végében található erdő. Egykor valamelyik grófi család tulajdona volt. Később az állam tulajdonába került. Innen a *Kincstár erdeje* elnevezés. Ma a község birtokolja. A rumén név a magyar fordítása.

Gyepmező ~ *La D'epmezeu* [122]. 1622: *Gyepmező* (sz.). 1679: *Gyepmező* (földrész). 1766: *Gyepmező*. 1812: *Gyepmező* [K.]. 1831: *Gyepmezőn* (sz.) [E. lt.]. 1864: *Gyepmező* [K.]. 1884: *Gyepmező* (sz.) [Sz.]. é. n.: *Gyepmező* (sz., l.) [E. lt.]. — A Vultur [130] alatt elterülő szántóföldek a határ déli részében. Egykor, amnt nevéből következtethetjük, legelő, füves terület lehetett. A rumének használta név a magyar kifejezés átvétele.

Gyepmező árka *Gyepmező árka* ~ *Părău lu depmezeu* [123] (á.) — A Gyepmező mellett húzódó árok. Csak esős időben van benne víz. A rumén név a r. *părău* 'patak, árok' szó s a m. *gyepmező* rumén birtokos névelővel ellátott alakjának összetétele.

Gyirászim lázuja *Gyirászim lázuja* [219] (e.). — A Szilasbükke erdőben [217] egy Gherasim, népies ejtéssel Gyirászim nevű rumén ember egy kis tisztást vágott. Ma már benőtte ugyan az erdő, de a név még mindig ismert. A helynév utótagja a m. *láz* 'tisztás' szónak ruménból

visszakölcsönzött alakja. A szövegi eredetének magyarozatát I. Dénes *Dani funduja* címszó alatt!

Gyöngyeres *Gyöngyires* [85] (e.). 1715: In Promontorio *Gyöngyéres dicto* (szö.) [Múz.]. *Gyöngyeres*. 1769: *Gyöngyeres*. 1835: *Gyöngyéres*. 1864: *Gyöngyeres* [K.]. 1870: *gyöngyéres* (határrész) [E. lt.]. 1899: *Gyöngyéres* [Múz. N.]. é. n.: *gyöngyéres* [E. lt.]. — A Lanka [33] erdős része. Nevét valószínűleg tiszta, kellemes vizű forrásától kapta. A NySzt. szerint *gyöngy* szavunknak 'kellemes, angenehm' jelentése is volt a régiségben.

* Halász parlaga. 1715: *Halász parlaga* [K.]. *Halacz Parlaga* (sz.) [Múz.]. — Feldésbe merült helynév. Adatok híján térképvázlatomon sem tudom elhelyezni.

Hangyavár *Hanygyavár* [153] (e.). — A Liget felett emelkedő, kúpalakú erdős domb neve.

Határszélben *Határszilbe*. — A határnak a szomszéd helységek határával érintkező része.

Henter táblája *Henter táblája* [72] (sz.). — Az Alsópád névváltozata. A tagosítás óta kezdik így nevezni ma is élő tulajdonosáról.

Hidegkút *Hidekkút* [158] (k., sz.). 1679: *Hidegkút* (földrész). 1715: *Hidegkút*. 1864: *Hidegkút* [K.]. — A Lügetnek [145] Fingaskút alatt elterülő része. A helynév előtagja valószínűleg személynév. A *Hideg* családnév ma is ismert a faluban, KÁDÁR is többször említi a XIX. századból (i. m. 362). A területnév utótagja az egykor ott található forrás, vagy kút emlékét őrzi. Ma nyoma sincs.

* *Hidegkút csorgója* [141]. 1766: *Hidegkút csorgója* [K.]. — A Hidegkútban egykor található csorgó neve. Ma nyoma sincs, a név is feledésbe merült. Valószínű, hogy

ugyanazt a forrást jelölte, melytől a Hidegkút is kapta nevét. A Hidegkút név eredetileg csak magát a csorgót jelölte, később azonban területnévvé vált, s a lakosság a csorgót ismét elnevezte.

* Hidegkút oldala. 1715: *Hidegkút oldala* (sz.) [Múz.]. — Ma ezt az elnevezést nem használják. Minden bizonnyal a ma Hidegkútnak nevezett határrész oldalát jelölték így.

Hidegkút tövise *Hidekkút tövisse ~ La rāzōrā* [159] (k., sz.). — A Hidegkúton valamivel túl található kaszáló és szántó. Régen tövises, tüskés terület lehetett. A rumén nevet 1840-ből említi először egy okleveles adat. L. *Resor* alatt.

Hidegkút útja *Hidekkút úttya* [160]. — A Hidegkút nevű határrész fele vezető dűlőút.

Horgos *Horgas* [235] (sz.). 1644: *Horgas*. 1679: *Horgas*. 1812: *Horgas* [K.]. 1820: az *Horgos* nevezetű Papi földnek... (sz.). 1821: *Horgos* (sz.). 1822: *Horgos ~ Horgas* (sz.). 1824: az úgynevezett *Horgosi* Papi föld... (sz.). 1826: *Horgos* (sz.). 1829: a *Horgos*beli Papi föld felett... (sz.) [Sz.]. 1831: *Horgasba* (sz.) [E. lt.]. 1864: *Horgos* [K.]. 1884: *Horgas* (sz.) [Sz.]. — A Szamosújvár fele vezető megyei úttól jobbra elterülő szántóföld az Akasztódomb [221] és a falu közt.

Horgos pataka *Horgaspatakja* [236] (á.). 1821: ezen kérdésben forgó helyet, mely *Horgos pataká*nak neveztetik... [Sz.]. — A Horgos nevű határrészből leveztető, az év nagy részében száraz árok. Ezzel a névvel jelölik az árok közvetlen környékét is.

Hosszúberek *Hosszúberek* [189] (k., sz.). 1622: *Hozzúberek* (k.) [K.]. — A Bereknek [183] a Sándor-

mező alatt elterülő hosszú nyúl-
ványa.

Hosszúér *Hosszuér* ~ *La hosuer* [161] (sz., k., e.). 1622: *Hozsuer*. 1644: *Hosszuér*. 1864: *Hosszuér* [K.]. 1884: *hosszuér* (sz., k.). 1893: *hosszuer* [Sz.]..é. n.: *hosszuér* (sz.) [E. lt.]. — A Ligetnek [145] a Jászlos [151] felett elterülő részét nevezik így. A rumén név magyar kölcsönzés.

*Hosszúér bérce. 1715: *Hosztues* (!) *bercze* (k.) [Múz.]. 1812: *Hosszú ér bérce* [K.]. — Vezetőim valószínűnek tartották, hogy ez az adat a ma Hangyavárnak nevezett dombra vonatkozik. A Hangyavár csakugyan a Hosszúér közelében található.

Hosszúfödek *Hosszufödek* ~ *La hosufödek* [162] (sz.). 1715: *Hosszu földek* (k.) [Múz.]. 1864: *Hosszú földek* [K.]. 1899: *hosszú földek* [Múz. N.]. — A Hosszúér végében található terület. A tagosítás előtt hosszú nyilakból állott, innen a név.

Hugyódomb *Hugyádomb* [93] (l.). — Legelő a Cserespad [98] tetején.

Jászlos *Jászos* ~ *La jáslos* [151] (sz., k., e.). 1766: *Jászlós*. 1864: *Jászos* [K.]. 1870: *jászlas* [E. lt.]. — A Hosszúér alatt található terület. Nevét térszíni formájától kapta. A rumén név magyar átvétel.

*Jó nyil. 1769: *Jó nyil* [K.]. 1779: *Jo nyilban* (sz.) [Múz.]. — Feledésbe merült helynév. Előtagja családnév. A Jó család ma már kiveszett ugyan, de KÁDÁR 1675-ből, 1681-ből és 1702-ből is említi (i. m. 359—60.). Közlelbbi adatok híján nem tudom megállapítani, hol lehetett e hely. Nem lehetetlen, hogy a ma *Nyilak* néven ismert terület valamely részét jelölje.

*Kancsó vápa. 1864: *Kantsó*

vápa [K.]. — Ma ezt a területnevet sem ismerik.

Kapus ~ *Kăpușu* [92] (e.). — A Lankának [33] Kosársürü [53] és Sombokor [59] közt elterülő része. Valószínű, hogy az egykor ott található mezőkapu, azaz a határt, vagy a falu közvetlen környékét körülvevő gyeplőn hagyott átjáró emlékét őrzi.

*Kendertónál (sz.). 1831: *A kendertónál* (sz.) [E. lt.]. — Valószínű, hogy a ma *Tóucnak* nevezett helyet [99] nevezték így régen.

Kerekdomb *Kerégdomb* [163] (k., sz., e.). — A Bihánfar [150] felett emelkedő kerek domb. Nevét térszíni formájától, alakjától kapta.

Keresztnél *Keresztné* [202] (sz.). 1841: „Az alsó Fordulon a' *Keresztnél* lévő 16 vékás papi földre nézve..“ [Sz.]. — A Horgosnak falu feletti végében található Krisztus-kereszt környéke.

Kereszt hídja *Keresz higgya* [203]. — Az előbbi hely közelében folyó Zsédemi patak felett található híd a megyei úton.

Kertek ~ *Grădina lu Laji* [54] (k., gyü.). — A *Veréte* [56] közelében található kertszerűen művelt terület. Rumén nevét jelenlegi tulajdonosától, Dénes Lajostól kapta.

Kertek megett [55] (sz.). — Az Alsópadnak [69] a falu telkeivel, kertjeivel érintkező része.

*Kertmegi. 1757: a' *Kertmegi* nevű Szőlőhegyben [E. lt.]. — Valószínűnek tartom, hogy ez adat az előbbi, a Kertek megett néven ismert területre vonatkozik.

Későmező *Kisőmező* ~ *Kisőmező* [220] (sz.). 1679: *Kesemező* (földrész). 1754: *Kese mező*. 1766: *Kisemező*. 1812: *Keső mező* [K.]. 1831: *Későmezőn* (sz.) [E. lt.]. 1864: *Kese mező*. *Keső mező* „állítólag itt később érik meg a gabona, mint a ha-

tár többi részében, innen a neve“ [K.]. 1884: *külső mező* (sz.) [E. lt.]. — A *Kirájpál* [222] felett elterülő határrész. Nevét nem tudom értelmezni. A falusiak körében ma is az a magyarázat hallható, hogy északi fekvése miatt a határnak ebben a részében a gabona későbbben érik be, mint a többiben. Nem lehetetlen azonban az sem, hogy személynévi eredetű helynév.

* Két árok között. 1779: a Szugoly nevezetű helyben ... a *Két Árak Között* (k.) [Múz.]. — Okleveles adatunk minden bizonnyal a ma *Árkok közé*nek nevezett helyre vonatkozik.

Kincstár erdeje *Kinstár erdeje* (e.) — A Gróf erdeje nevű hely névváltozata. L. ott.

Király Pál *Kirájpál* ~ *La kirajpal* [222] (sz.). 1864: *Király Pál* [K.]. 1899: *Király Pál* [Múz. N.]. 1910: *Kirájpál* (dülő) [E. lt.]. — Az egyik legősibb magyar helynévadás formát őrzi, azt t. i., amikor a tulajdonos puszta neve válik a terület nevévé (Vö. a bevezető résszel). A rumén név magyar kölcsönzés.

Kisbükön *Kizsbüken* ~ *Kizbüken* [206] (gyü., szö., k.). 1779: A *Kis Bükkön* (szö.) [Múz.]. 1812: *Kisbük* szőlő [K.]. 1830: A' *Kis Bükki* szöllő [Sz.]. 1831: *Kisbükön* (szö.) [E. lt.]. 1864: *Kis bükön* [K.]. A Szőlők [209] és a Nagyoldal [204] közt elterülő terület. Okleveles adataink szerint már 1779-ben is volt benne szőlő. Nevéből ítélve, egykor bükkerdő borithatta. A *kis* előtagot a Bükktől való megkülönböztetés szüksége magyarázza. A *büken* utótag *bükk* szavunk régibb *bük* ~ *bük*, tehát rövid *k* hangzós alakját őrzi. A határozórag előtti váltóhangban jelentkező *ö*: *e* hangváltást a népnyelv *e*-ző sajátosságával magyarázhatjuk.

Kisbükön gödre *Kizsbüken gödre* ~ *Gropa lu Kizbüken* [207]. — A *Kizsbüken* hatalmas mélyedése, gödre. A rumén alakváltozat a magyar név rumén birtokos esetének és a r. *groapă* 'gödör' szónak az összetétele.

Kisbükön útja *Kizsbüken útja* [208]. — A *Kizsbüken* felé haladó dűlőút.

Kispaták ~ *Valea miiikă* [11] (p.). 1779: *Kis Patak* [Múz.]. — A Bátoni patak és Coptelki patak egyesüléséből keletkezett s éppen a ref. templom mellett lefolyó patak neve. A rumén név a magyar fordítása.

Kis-utca *Kisucca* ~ *La čimiliju* [10]. 1779: „Plateolae vulgo *Kis Utca* dictae, ab occidente pariter Plateae Felszeg Utza vocitate“ [Múz.]. — A g. kat. templomnál kezdődő s a ref. temető felé haladó utca neve. A r. *čimiliju* név valószínűleg a r. *cimitir*, 'temető' és a magyarból kölcsönzött *temető* szó keveredéséből keletkezett.

Kiszsédén *Kizzsédem* ~ *Žedembe miiiku* [223] (sz.). 1864: *Kiszsédén* [K.]. — A Szamosújvár fele haladó megyei úttól jobbra található dombos határrész. Tőle nyugatra van a Nagyzsédén. A helynév utótagja valószínűleg régi *séd*, *síd* 'rivulus, fluentum' szavunknak helyhatározóragos alakjából keletkezett a szókezdő s zöngésülése által. A szóvégi *n* > *m* hangváltozás a *zsédén* alak ragos voltának elhomályosulása után következhetett be, mikor kezdték *-be* raggal ellátva használni. A rumén név már ennek a *-be* helyhatározóragos alaknak az átvétele.

Kormos *Kormas* ~ *Kormošu* [119] (sz.). — A Cser [118] alatt elterülő szántóföld. Öreg vezetőm szerint régebben legelő volt. Ez is olyan

személynévi eredetű helynév, mint *Kiráppál*. Ma a Kormos családnév nem fordul ugyan elő a faluban, KADÁR azonban 1590-ből említi (i. m. 357). Ez okleveles adat szerint 1590-ben a szamosújvári várnak 11 puskása volt Örrdőngösfüzesen. Egyikük *Kormos Máté* volt. Említi a Kormos nevet még 1612-ből és 1614-ből is (i. h.). A rumén lakosság változatlanul átvette a magyar nevet. A *Kormoșu* a m. *Kormos*nak rumén határozott névelős alakja. Az -l lekopásáról vö. *Dénes Dani funduja* címszó alatt mondottakkal.

Kormos árka *Kormosárka* [120] (á.). 1812: *Kormosárka* [K.]. 1830: *Kormos Arkába*, *Kórmos árkanál* (sz.) [Sz.]. 1831: *Kormosárkanál* (sz.) [E. It]. é. n.: *Kormos árok* [Sz.]. — A Kormosból lefolyó patak neve.

Kormos hídja *Kormashígya* ~ *Podu kormoșului* [121]. — A Kormosárka felett található híd a megyei úton.

Kórógy ~ *Korojba* [190] (sz.). 1766: *Korodgya* [K.]. 1779: *Koronyban* (!) (sz.) [Múz.]. 1864: *Korogy* [K.]. é. n.: *Korogy* (sz.) [E. It.]. — A falu Szamosújvár felé eső végénél található határrész a Nagypatakon túl. A *Kórógy* név meglehetősen régi keletű; már 1153-ból említik *Couroug* alakban. Ma is előfordul a magyar nyelvterület több pontján. A m. *kóro* 'frutex; dürre Planze' köznévből keletkezett a -gy névszóképző hozzáadásával. Tehát ugyanolyan területnév, mint *Somogy*, *Szilágy*, *Nyárágy*, *Halmágy* és még számos -gy helynévképzős nevünk.²² A rumén alakváltozat a magyar név -ba helyhatározóragos alakjának átvétele: *Kórógyba* > *Ko-*

rodba > *Korojba*. A *gy* > *j* változásról l. a 12. sz. jegyzetet.

Kórógycsorgója *Kóroccsorgója* ~ *Părău korojbi* [191]. 1766: *Korod csorgója* [K.]. — A Kórógyból lefolyó patak neve. A Nagypatakba [128] ömlik. A rumén név a magyarból kölcsönzött *Korojba* birtokos esetének s a r. *părău* 'patak' szónak az összetétele.

Kórógyfunduja *Kórotyfundujja* ~ *La fundojie* [192] (sz.). — A Kórógy nevű területnek a Nagyerdőbe [154] beszögellő része. A *funduja* vonatkozó tudnivalókat l. *Dénes Dani funduja* címszó alatt, a rumén *fundojie* keletkezését pedig a 12. számú jegyzetben.

Kórógyhídja *Kórotyhígya* ~ *Podu korodului* [193]. — Híd a Nagypatakon [128] a Kórógy nevű határrész közelében. Érdekes, hogy a rumén alakváltozatban az előbb megismert *Korojba-Korojbi* magyar kölcsönzó helyett az újabban átkölcsönzött *Korod* alak fordul elő.

* Kórógypataka. 1769: *Korogy-pataka* [K.]. — Ez az adat kétségtelenül a Kórógyból egykor lefolyó patakra vonatkozik. A patak azonban kiszáradt s vele együtt neve is feledésbe merült.

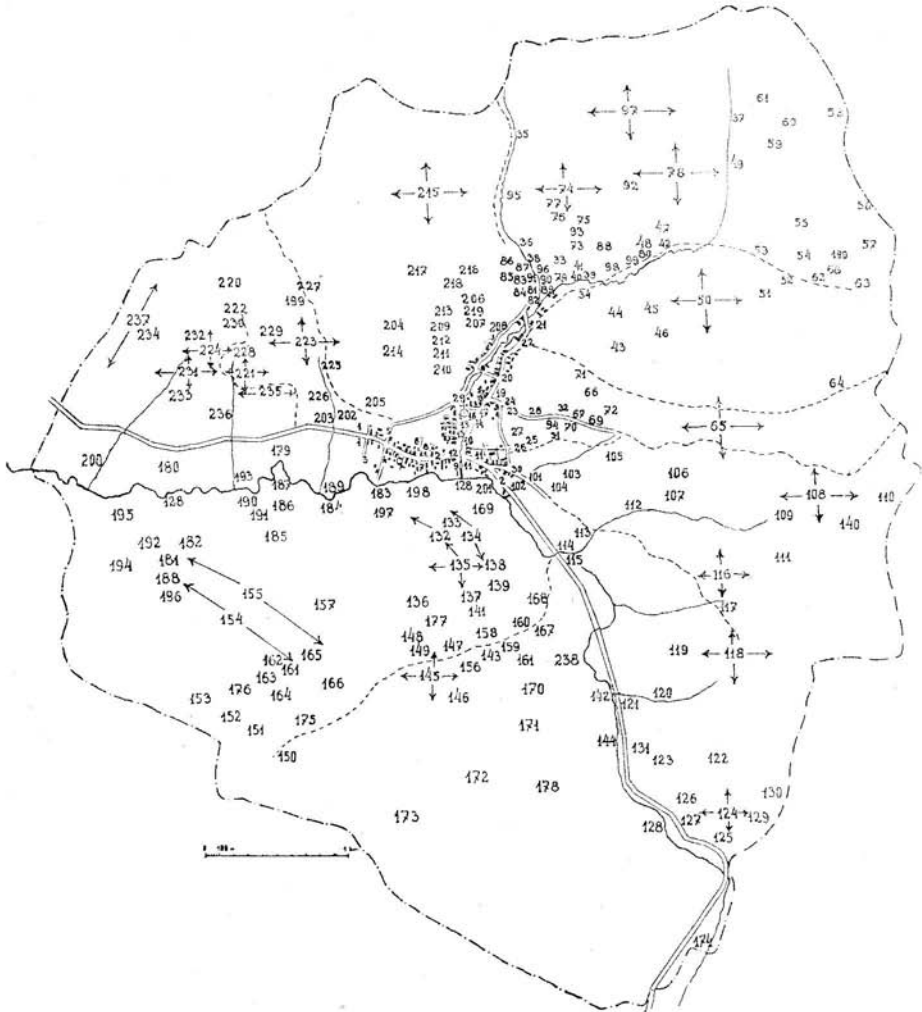
Kosárkút [164] (kút., k.), e.). — A Liget [145] egyik része. Eredetileg csak a kutat jelölte e név. később annak környékére is vonatkoztatták.

Kosársűrű *Kosársürü* ~ *La kosarșir* [53] (l.). — A Sombokor [59] és Vajdaháza [97] alatt terül el a határ északkeleti részében. A kosárfonáshoz szükséges vesszőt ma is innen szedik a füzesiek. A helynév utótagjáról tudnunk kell, hogy főnévi jelentésben is él a magyar

²² A -gy névszóképzős helynevek rendszeres feldolgozását l. GYÖRKE JÓZSEF, *A -gy névszóképző*. MNy. XXXVI, 34–41.

nyelvterületen és sűrű, bokros, fiatal erdőt jelent [MTsz.]. A román lakosság használta név a magyar átvétele. Az *ü* hangot, mivel a románben szokatlan, a hozzá legköze-

Nevét kétféleképpen is magyarázhatjuk. Feltehető, hogy mai *köves* és régi *áj* szavunkat örzi. Mivel szinte az egész terület egy nagy gödör, bemélyedés, az *áj* elnevezés talál reá.

lebb álló magánhangzóval, illabiális párjával, az *i*-vel helyettesítették; a szóvégi *ü*, hangsúlytalan lévén, lekopott.

Kovácsáj ~ *Gropa namtsuluj* [43]. — A Lanka [33] egyik része.

Az előtag viszont az utótaghoz igazodó hangrendi illeszkedéssel könnyen magyarázható *köves* szavunkból: *Kövesáj* > *Kovesáj* > *Kovasáj*, majd ebből nyúlással a mai *Kovácsáj*. Ezt a feltevést támogatja az a

körülmény is, hogy csakugyan köves területről van szó. Mindjárt mellette kezdődik a *Kövecses* [45], mely nevét szintén köves, kavicsos voltától kapta. Az öregebb emberek emlékezete szerint azonban nevét egykori tulajdonosától, egy *Kovesál* nevű német embertől kapta. Ebben az esetben a szóvégi *-ál* > *-áj* változást a falu helynévanyagában előforduló *áj* végű helynevek (*Dijósáj*, *Misáj*) analógiás hatásával kell magyaráznunk. Az öregek származtatását látszik bizonyítani a r. *Gropa námtsuluj* (= a német gödre) név is. Érdekes egyébként, hogy jöllehet a német elemet ma egyetlen család sem képviseli a faluban, s az átvizsgált okleveles anyagban sem találok vele, mégis valószínűnek kell tartanunk, hogyha nem is mint füzési lakosnak, valamelyik szász vagy sváb családnak volt birtoka a határban. Erre enged következtetni a *Svággödre* helynév is.

Kovácságödre [44]. — Az előbbi helyen található nagy mélyedés, gödör neve.

* Kölesföld [140], 1779: A Fellakban a *Köles Földön* (k.) [Múz.] — Ez az adat a Fellaknak egykor kölestermelésre használt részére vonatkozik. A kölestermelés csökkenésével a név is feledésbe merült.

Közbülső tábla *Közbülső tábla* [212] (szö.). — A Szőlők [209] közbülső része. Nevezik *Közbülső táblának* is.

Körisszeg ~ *Rakoltsa* [74] (l.). 1818: *Köris szeg*. 1819: *Körisszeg* (e.). 1821: *Körisszeg* (e.). 1822: *Körisszeg* nevű erdő... 1824: *Köris Szeg* (e.). 1826: ... a *Körisszeg* nevű helyben. 1838: *Köris szeg* (e.). 1839: *köris Szegi Erdő* [Sz.] „Az Ördögös Füzési ev. ref. Ekkla, *Körisszeg* nevű Erdejének eleitől fogva való állapotján ...“ [E. It.]. 1840: „...az

úgy nevezett *Köris-Szegben*, melynek szomszédja n(ap)keletre a Pójánából lejáró út, délre a falu Borzos nevű erdeje mellett lejáró út. — Nyugatra a Czoptelki patak...“ [Sz.]. „...egy darab Cziher helyet az úgy nevezett *Köris Szegben*“ [E. It.]. 1864: *Körisszeg* [K.]. 1870: *Köris szeg* (határrész) [E. It.]. 1884: *köris szeg* (l.) [Sz.]. 1910: *Körisszeg* (dülő) [E. It.] — Legelő a Bántoni patak [37] és a Coptelki patak [35] között. Régen erdő borította. 1840-ben egy része már ciheres, bokros terület, a múlt század vége fele viszont már az egész területet legeltették.

Körisszeg alja *Körisszeg ajsza* [75] (l.). — Az előbbi határrész alja, alacsonyabban fekvő, alsó része.

Kövecses [45] (l.). — Köves, kavicsos domb a Lankában [33] a Kovászájon [43] túl.

Kövecses kútja *Kövecses kúttya* [46]. — A Kövecsesben található forrás neve.

Láb ~ *Pe lab* [169] (sz.). 1770: *Lab* [E. It.]. — A Pázsint nevű domboldal [132] alatt elterülő határrész. A Berek [183] folytatása s egészen a falu délkeleti végéig terjed. Nevét kétségtelenül fekvésétől kapta.

Lak ~ *Lodba* [136] (sz.) 1766: *Láck*. 1769: *Lak* [K.]. 1779: *Lak* (szö.) [Múz.]. 1812: *Lak* [K.]. 1831: *Lakba* (sz.) [E. It.]. 1844: *Lakk* (k., sz.). 1893: *Lakk* (dülő) [Sz.]. — A *Lüget* [145] alatt elterülő határrész. Nevével kapcsolatban l. *Fellak*. A rumének használta alakváltozat a magyar név *-ba*, *-be* ragos alakjának átvétele: *Lagba* > *Logba* > *Lodba*.

Lak aljában *Lak ajszba* [137]. — A Lak alacsonyabban fekvő, országút fele eső része.

Lakhídja *Lakkhiggya* [142]. — Híd a Lak alatt a Nagypatakon.

Lak oldala *Lakódala* [143] (sz., e. és kevés szö.). 1770: „Parsilla Sylvae *Lak oldala*, alias *Malom Csereje dicta*.“ 1779: „in Loco vulgo *Lak oldala* alias *Malom Csereje* vocitato“ (szö.) [Múz.]. — A Lak lejtős része. Erdős részét ma is Malomcsereinek nevezik.

* Lak pataka. 1832: „... *Lak patakán*, melly ezen Erdőnek (t. i. a Malomcsereinek) változhatatlan Határa egészen a Dél és napnyugot közt lévő Szegeletéig.“ [Múz.]. — Egykor a Lak mellett folyó patakot nevezték így. A patak kiszáradása után neve is feledésbe merült.

Lanka ~ *Lunkä* [33] (1. és falurész). 1770: „Az Ö. füzesi határba a *Lanka* felé lévő minden jó oltovány gyümöls fát...“ [E. It.]. 1864: *Lanka (czoptelki)*. *Lanka (bátoni)* [K.]. 1870: *Lanka* (határrész) [E. It.]. 1899: *Lanka* (út) [Múz.]. — A falu északkeleti végénél kezdődő nagy legelő. Így nevezik a legelőnek a falu belterületével érintkező részén létesült rumén telepet is. A Lankának két nagy része van: *Bátoni lanka* és *Coptelki lanka*. A magyarság nevezi *Legelőnek* is. A *lanka* szóról tudjuk, hogy a magyar nyelvterület nagy részén él. Alakváltozatai: *lanka*, *lonka*, *longa*, *lunka*. Jelentése is elég változatos. Jelenthet enyhe lejtőt, menedékes hegyoldalt, hegyoldal lépcsőzetesen emelkedő részét, víz melletti helyet s folyóvíz lassú folyású helyét (MTsz.). Ördögösfüzesen az első, tehát ‘enyhe lejtő’ jelentése él.

* Lanka pataka. 1769: *Lanka*

pataka [K.]. — A Lankán ma két patak folyik át: a Coptelki patak és a Bátoni patak. Hogy okleveles adatunk e kettő közül melyikre vonatkozik, azt eldönteni nem tudom. Ma ugyanis így egyiket sem nevezik.

Lanka útja *Lankaúttya* [34]. — A Lankán áthaladó dűlőút.

Legelő. A Lanka névváltozata.

Lenkert. [165] (sz.). 1769: *Lenkert* [K.]. — Tisztás, szántható terület a Nagyerdőben [154]. Régen lent termelhettek benne s innen a Lenkert elnevezés.

Liget *Lüget* ~ *Liget* [145] (sz., k.). 1779: A *Lüget*ben Benedek Szegiben (k.) [Múz.]. 1864: *Liget* [K.]. 1870: *Liget* (határrész) [E. It.]. 1893: *Liget* [Sz.]. 1899: *Lüget* [Múz. N.]. 1910: *Liget* (dűlő). *Lügeten* [E. It.]. — A Nagyerdő [154] felett húzódó szántó és kaszáló. SZABÓ T. ATTILA is említi e helynevet Szásznýiresről.²³ A források ott is inkább *Liget* néven említik szemben a mai *Lüget*-tel, valószínűnek tartja azonban, hogy a *Lüget* az eredetibb alak. A források íróit ugyanis a köznévi szokottabb *liget* alakja befolyásolta. Az ördögösfüzesi *Lüget* területnévre vonatkozó adatok is ezt a feltevést igazolják. A rumén lakosság használta alakváltozat ebből a szempontból nem irányadó, mivel az *ü* hang helyett, mely nyelvükben nincs meg, hanghelyettesítéssel más esetben is *i*-t ejtenek. Vö. pl. *Kosársürü* > r. *Košársir*.

Ligeti szénafűk *Lügeti szénafűk* [166] (k.). — A Liget fűtermő, használható része.

Magyar temető [25] (te.). —

²³ L. tőle: *Nýres—Szásznýires település-, népesség-, népesség- és helynévtörténeti viszonyai a XIII—XX. században*. EM. XLII (1937), 252 és ErdTudFüz. 91. sz. 59.

A falu magyar református lakosságának temetkezési helye. Nevezik *Temető-nek*, *Ótemető-nek* is.

Major *Majar* ~ *Májárište* [24] (ke.). — A falu régi oltoványos kertje. A rumén név valószínűleg a *Majaras* helynév tárgyragos alakjából keletkezett.

Magtárnál *Maktárná* ~ *La maktar* [16]. — Egy kicsi domb a ref. templom közelében. Régen egyházi magtár volt itt. A rumén név a magyar átvétele.

Malomcsere *Malamcsere* ~ *La mqlomčere* [167] (e.). 1770: „Parsilla Sylvae Lak oldala, alias *Malom Csereje* dicta.“ 1779: „...in Loco vulgo Lak oldala alias *Malom Csereje* vocitato“ (szö.). 1832: „... a *Malom Cseréje* (e.) ... a Lak patakán melly ezen Erdőnek változhatatlan határa egészen a Dél és napnyugott közt lévő Szegeletéig az holott kezdődik az Erdő déli oldalán le jövő Nyir kut Árka, melly hasonlóképpen meg határozza a Déli oldalát“ [Múz.]. 1835: *Malomcsereje* [K.]. — A Lak oldalának [143] erdős része. Régen vízimalom volt a közelében a Nagypatakon. A helynév ennek emlékét őrzi.

Malomkert *Malamkert* ~ *Grädina mori* [168] (sz.). — Az előbb említett malom telke, kertje. Szamosújvár város tulajdonát képezte a malommal együtt. A világháború után kisajátították s kiosztották a falu rumén lakossága közt. A rumén név magyar fordítás.

Malomkút *Malamkút* ~ *Fintina mori* [139] (forrás). — A Lakban [136] található bővízű forrás a Malomcsere és a Malomkert közelében.

* Malmon felül. 1812: *Malmon felül* [K.]. — Valószínűleg az előbb említett vízimalom környékéről van szó.

Malompad *Malampad* ~ *Mq-*

lompod [170] (sz.). 1864: *Malompadja* [K.]. 1884: *malompad* (sz.) [Sz.]. é. n.: *Malompad* (sz.) — A *Gátközt* [238] felett található lapos terület. Aljában volt az előző helynevekben emlegetett vízimalom. Nevét ettől s térszíni formájától kapta.

Malom sikátora *Malam sikátora* [4]. — A falu alsó, tehát Szamosújvár fele eső végében is volt régen egy kis vízimalom a mostani malmon felül. A malomhoz vezető sikátort ma is *Malamsikátorának* nevezik, jóllehet a malom eltűnt.

Markovicsné kertje *Márkovicsné kertye* [32] (kert). — Világháború előtti tulajdonosának, egy Markovics Sándor nevű jegyző feleségének nevét őrzi.

Mátéborza ~ *Matiborza* [106] (l.). 1864: *Máté borza* [K.]. — Legező a határ északkeleti részében. A név előtagja személynév, utótagja vagy a borz nevű állattól, vagy a bodzafától származik. (Vö. *Borzos*). A rumének a magyar nevet vették át: m. *Mátéborza* > r. *Matiborza*, majd a *t* jésülése után *Matiborza*.

Mátéborza árka *Mátéborza árka* [107] (á.). — Az előbbi határrészben található árok. Csak tartósabb esőzéskor van benne víz.

* Mátéborza vége. 1835: *Máté Borza végi* (e.) [K.]. — Adatunk a Mátéborza nevű terület valamelyik szélső részére vonatkozik. Ma ilyen alakban nem használják. Egyébként fontos azért is, mert elárulja, hogy 1835-ben a Mátéborzának legalább is a szóban forgó részét erdő borította.

Méhesáj gödre *Misáj gödre* ~ *La misaj* [89] (l.). — A Lanka [33] egyik nagy gödre. A név előtagja méhes szavunk *i*-ző alakja, utótagja pedig régi *áj* „hegynyílás, gödör“ szavunk. Eredetileg valószínűleg csak *Misáj*-nak nevezték. Később

azonban *áj* szavunk elavult, jelentése elhomályosult s megtoldták az *áj* elhomályosult jelentésével szinte teljesen azonos jelentésű *gödör* szavunkkal. Ezt a föltevést igazolja egyébként a rumén alakváltozat is, mely a m. *Mísáj* átvétele.

Méhesáj gödre kútja *Mísáj gödre kútja* [91]. Rakott kút az előbbi helyen.

Méhesáj oldala *Mísájódata* [90] (l.). — Közvetlenül a Méhesáj közelében található domboldal. Ez a név is azt bizonyítja, hogy a *Mísáj-gödre* nevezetű helyet régebben egyszerűen csak *Mísáj*-nak nevezték.

Mészégető *Miszegető* ~ *Miszegető* [124] (l.). 1864: *Mészégető* [K.]. 1884: *Mészégető* (sz., l., k.) [Sz.]. 1899: *Mészégető* [Múz. N.]. é. n.: *Mészégető* (l., sz., k., terméketlen) [E. lt.]. — Az ördöngösfüzesi határnak Oláhvásárhely felé eső részében található. Nevét csak 1864-ből említi egyik okleveles adatunk. *Mészégető tó* alakban azonban már 1766-ban előfordul. Meszes domboldal, az alja mocsaras. Itt lehetett az említett tó. A *Miszegető* alak a *Mészégető* -i-ző alakja, az *i* azonban, akárcsak a második szótag hangja megrövidült.

Mészégető gödre *Miszegető gödre* ~ *Gropa lu miszegető* [125]. — Az előbbi hely gödrös része. A rumén név a magyar fordítása.

Mészégető oldala *Miszegető ódala* [126] (l.). — A *Miszegető* nevű határrész lejtős része.

Mészégető rétje *Miszegető ríttye* ~ *Ritu lu miszegető* [127] (k.). — A *Miszegető* lapos, vizenyős része. Itt lehetett egykor az a tó, melyet az alábbi okleveles adat említ. A ruménség a magyar nevet vette át, illetőleg fordította le.

*Mészégető tó. 1766: *Mészégető tó* [K.]. — A tó ma már nincs meg,

de valószínű, hogy az előbbi címszó alatt tárgyalt réten lehetett. Ez szolgáltathatta egykor a domboldalból bányászott mészke égetéséhez szükséges vizet.

Mogyorós *Magyarós* ~ *La aluiș* [86.]. — A Lankának [33] mogyorófában gazdag része. A *Magyarós* név a népnyelv a-zó sajátságát tükrözi. A rumén lakosság a magyar nevet fordította le.

Moneses funduja *Moneses funduja* ~ *Fundoia lu Moneseș* [194] (k.). — A Sándormező [181] felett található gyepek mélyedés a Nagyerdő aljában [155]. A név előtagja személynévi eredetű. A Moneses név ma ismeretlen ugyan a faluban, de KADÁR 1866-ból még említi Monoses alakban (i. m. 363). 1856-ból viszont a *Monos Antal* nevet említi (i. m. 362). Valószínűnek tartom, hogy ez utóbbi a név eredetibb alakja. A *funduj* utótagról l. *Dénes Dani funduja*. A rumének használta név keletkezését a 12. számú jegyzetben ismerttettem.

Mulatódomb ~ *La mulatäu* [195] (sz.). — A Kórógy [190] felett emelkedő domb neve. A hagyomány szerint azért nevezik így, mert a szamosújvári urak régen ide jártak üdülni, mulatni. Valószínű, hogy ezt a magyarázatot a nép képzelete szülte. Ez egyébként elég gyakori név keletkezését többen igyekeztek megmagyarázni, de egyik magyarázat sem kielégítő (Az eddigi kísérleteket l. SZABÓ T. ATTILA, *Dés helynevei*. 43.). A rumének használta alakváltozat a m. *Mulató* átvétele.

*Mulató oldal. KADÁR említi 1769-ből. Az előbbi területet nevezhették így. Ma csak Mulatódomb elnevezése közkeletű.

*Nádasfarnál. 1831: *Nádasfarnál* (sz.) [E. lt.]. — Ma ezt a terü-

letnevet sem használják. A Nádaskút közelében lehetett.

Nádaskút *Nádaskút* ~ *La nádáskút* [171] (k.). 1622: *Nádaskút* (k.). 1644: *Nádas kút*. 1679: *Nádaskút* (földrész). 1715: *Nádas kút* (sz., k.) [Múz.]. *Nádaskút*. 1769: *Nádaskút*. 1812: *Nádaskút* (sz.). 1830: *A' Nádaskútnál* (sz.) [Sz.]. 1864: *Nádaskút* [K.], é. n.: *Nádaskút* (sz.) [Sz.]. — Forrásos hely a Ligetben [145]. Még ma is található közelében egy-egy szál nád. Egykor csak magát a forrást jelentette, később területnévvé vált. A rumének a magyar nevet vették át.

Nagyerdő ~ *Pădurea hăl mare* [154] (e.). — A Cseroldal [135], Pázsint [132] és Sándormező [181] felett húzódó hosszú erdő. Szamosújvár város tulajdona.

Nagyerdő aljában *Nagyerdő ajába* [155] (sz., k.). — A Cseroldalnak, Pázsintnak és Sándormezőnek a Nagyerdővel érintkező része. Nevét alacsonyabb fekvésétől kapta.

Nagyhid *Natyhid* [114]. 1812: *Nagyhid* [K.]. — A Székelység árka felett található híd a megyei úton. Egyik okleveles adatunk *Székelység hídjá* néven említi 1769-ből.

Nagyhidnál *Natyhidná* [115] (k.). 1826: „Vagyon egy Papi Föld, az ugy nevezett *Nagy Hidnál*...” [Sz.], 1831: *Nagy hidnál* (sz.) [E. lt.]. — A határnak a Nagyhid közelében elterülő része.

Nagyoldal *Nagyódal* ~ *Košta če mare* [204] (puszta s egy kicsi sz.). A falutól északnyugatra húzódó magas hegyoldal. Közvetlen folytatása a Szőlők nevű terület. Nevezik *Oláh-hegy*-nek is, mivel tulajdonosai java részt a közelében lakó rumének.

Nagyoldal-útja *Nagyódalútja* [205]. — A Nagyoldal alatt húzódó dűlőút.

Nagypatak *Natypatak* ~ *Valga mare* [128] (p.). — A falu alatt folyó patak neve. A falu határának vizét ez gyűjti össze.

Nagy-utca *Nagyucca* [2]. 1899: *Nagy (utca)* [Múz. N.]. — A megyei útnak a falu belterületén áthaladó része.

Nagyzséden *Nazzsédem* ~ *Žedembe mare* [224] (sz.). 1864: *Nagy-Zsédem* [K.]. — A Kiszséden-től nyugatra, a falu felé található. A *zsédem* utótagról l. Kiszséden. A rumének használta alakváltozat a magyar név *-ba*, *-be* ragoz átvétele, részben fordítása.

Nemes-utca *Nemesucca* [9]. — A Falu hidjától [12] a Nagypatak felé vezető utca. A hagyomány szerint ez volt a falu magva, ebből fejlődött ki lassan a mai Ördöngösfüzes.

Nemesek erdeje ~ *Pădurea nemeșilor* [62] (e.). — Erdő a határ keleti részében, az Egyházerdeje [63] közelében. Nevét egykori tulajdonosaitól kapta.

*Nemesek vágotya [68]. 1832: *Nemesek vágotya* [Múz.]. — Ez az adat minden bizonnyal a Nemesek erdejére vonatkozik. Az erdőnek akkor irtásos részét jelölhette. Az irtást közben ismét benőtte az erdő, aztán a helynév is feledésbe merült.

Németi erdő mellett *Nimeti erdő mellett* [237]. — A füzesi határ Szamosújvárnémeti (népiesen *Nimeti*) község határának erdős területével érintkező része.

Nyerges ~ *Nyerges* [65] (l.) 1835: *Nyerges* (e.). 1864: *Nyerges* [K.]. 1884: *Nyerges* (sz., terméketlen) [Sz.]. 1910: *Nyerges* (dűlő) [E. lt.]. Mátéborza [106] felett terül el. A domb pereme nyeregszerűen behorpad, innen a neve. Régi és elterjedt térszíni formanév az egész magyar nyelvterületen [OkSz.]. A rumének a magyar nevet vették át.

Nyergesárka *Nyergesárka ~ Päräu nergesulu* [105] (á.). — A Nyergesből levezető árok. Csak esős idő esetén van benne víz. A rumének használta név a r. *päräu* 'patak' határozott névelős alakjának és a magyarból kölcsönzött *Nerges* helynév birtokos esetű alakjának össze-
tetele.

Nyilak ~ *Nilurile* [61] (sz.). — Tagosítás előtt hosszú, keskeny föld-sávakból állott ez a határrész. A név az ősi magyar nyilas földosztás emlékét őrzi. Meglehetősen elterjedt az egész magyar nyelvterületen. A rumének a helynév egyszámú alakját vették át s látták el a r. *-urj* többesjellel; tehát továbbképezték a magyarból kölcsönzött alakot.

Nyírkút ~ *La nirkut* [172]. — Forrás a Lügetben [145].

Nyírkútárka *Nyírkútárka*. 1832: „...a' Malom Cseréje (e.)...a' Dél és napnyugott közt lévő Szegeletéig az holott kezdődik az Erdő déli oldalán le jövő *Nyir kut Árka*, melly hasonlóképpen meg határozza a' Déli oldalát“ [Múz.]. — A Nyírkút nevű forrás vizét levezető, az év nagyrészében száraz árok neve.

Nyírkútnál *Nyírkútná* [173] (e., k.). — A Nyírkútnak nevezett forrás környéke.

Oláhhegy *Oláhegy*. — A Nagyoldal [204] névváltozata. Oláhhegy nevét onnan kapta e puszta, művelésre szinte alkalmatlan terület, hogy tulajdonosai jelenleg rumén gazdák.

Oláhszilvás *Olászilvás ~ Pruúšte* [22] (gyü.). — Ezelőtt pár évtizeddel jól ismert helynév volt. A Lankának [33] nevezett rumén falurész szilvafában gazdag telkeit, kertjeit nevezték így. Idővel a szilvafák kipusztultak s ennek következtében a név is kezd feledésbe merülni. Ma már csak az öregek emlékezetében él.

* Opek árka. KÁDÁR említi 1812-ből. Valószínű, hogy az **Opert árka* elírása, esetleg alakváltozata.

* Opert árka. 1766: *Opertárka* [K.]. — Feledésbe merült helynév. Adatok híján térképvázlatomon sem tudom elhelyezni.

* Opet árka. KÁDÁR említi 1812-ből. Az *Opert árka* elírásáról lehet szó.

* Ország útja. 1812: *Országútja* [K.]. — Adatunk a ma *Csináltút*-nak nevezett megyei útra vonatkozik.

* Országúton felül. 1910: *Orsz(ág) uton felül* [E. lt.]. — A *Csináltút* környékét jelölhették így. Ma nem találkoztam az elnevezéssel.

Ótemető. 1910: *Ó temető* [E. lt.]. — A Magyartemető [25] névváltozata. Ez elnevezés az Újtemető létesítése után keletkezhetett, tehát mindössze néhány évtizedes.

Ökörmező ~ *La ekermező* [87] (l.). — A Lankának [33] egyik része. A rumén lakosság is a magyar nevet használja.

Ördögárka *Ördögárka ~ La erdegarka* [129] (l.). 1835: *Ördögárka* (e.). 1864: *Ördögárka* [K.]. — Az oláhvásárhelyi határszélben található hatalmas, szakadékoktól torzított, mély árok neve. Jelenleg az év nagy részében száraz, záporok alkalmával azonban nagy vízmenynyiség rohan le rajta a völgybe. Ilyenkor nem egy sziklát sodor magával. Az *ördög* jelzőt valószínűleg mély, szakadékos voltáért kaphatta. A neve a ruménbe is átkerült. Mivel az *ö* hang a ruménből hiányzik, illabiális párjával, az *e*-vel helyettesítették, akárcsak az előbb tárgyalt Ökörmező helynévben.

Ösvényeken *Ösvényeken ~ La káraruš* [79] (l.). — A Lanka [33] egyik része. Nevét a legelőről hazatérő állatok verte ösvényektől kapta.

A rumén lakosság a magyar nevet fordította le.

Pad ~ *Podba* [66] (sz.). 1864: *Pad* [K.]. 1870: *Pad* (határrész). 1884: *Pad* (k., ter.) [Sz.]. 1899: *Pad* [Múz. N.]. 1910: *Pad* (dülő). é. n.: *Pad* (k., l., sz.) [E. It.]. — A falutól keletre elterülő nagykiterjedésű szántó a Lanka [33] szomszédságában. Részei: Alsó- és Felsőpad. Nevét térszíni formájának köszönheti. (Vö. *Cserespad.*). A ruménség használta alakváltozat a *-ba*, *-be* ragos alakban átvett helynevek csoportjába tartozik.

Pad útja *Pad úttya* ~ *Drumu podbi* [67]. — A Padból a falu felé vezető út. A rumén helynév előtagja a r. *drum* 'út' szó, utótagja pedig a magyarból kölcsönzött *Podba* genitívusi alakja.

Padi sikátor ~ *Uličora podbi* [23]. — A Pad felé vezető kis sikátor neve. A rumén név előtagja a r. *uliča* 'utca, sikátor' kicsinyítő képzős alakja. Az utótaggal kapcsolatban l. az előbbi címszót.

Papóci sikátora [8]. Nevét a mellette lakó magyar gazdától kapta.

Pázsit *Pázsint* ~ *Pažište* [132] (l., k.). 1769: *Pásint*. 1864: *Pásint* [K.]. 1870: *Pázsint* [E. It.]. 1899: *Pázsint* [Múz. N.]. — A falu belterülete s a Nagyerdő [154] közt elterülő községi legelő és kaszáló.

Pázsit alja *Pázsint ajja* [134]. — A Pázsint alsó, falu felé eső szelvénye.

*Pázsit bükke. 1835: *Pásint bükke* (e.) [K.]. — Ez az adat a Pázsint egykori erdős részére vonatkozik. Az erdőt már rég kiirhatták. Nevét sem ismerik.

Pázsit kútja *Pázsint kúttya* ~ *La pažinkut* [133] (ku.). — A Pázsint aljában található kőkút. Érdekes, hogy a falu rumén lakossága a magyar kifejezést vette át, jöllehet a *Pázsintot Pažištenek* nevezi.

Pázsit sikátora *Pázsint sikátora* ~ *Uličora satuluj*. — A Falu sikátora [7] névváltozata.

Pénzverem *Pindzverem* ~ *Pinzverem* [227]. 1864: *Pénzesverem* [K.]. — Gödör a Szilasbükke [217] tetejében. A magasan fekvő, elhagyott, bokros gödör állandóan foglalkoztatta a nép képzeletét s számos mende-monda keletkezésére adott alkalmat.²⁴ A rumén lakosság is a magyar nevet használja.

Pergőné kertje *Pergené kertye* ~ *Grädina pargoje* [76]. — A határnak egykor kertszerűleg művelt része a Szilasbükke [217] és Kőrisszeg [74] alatt. A név még a fordulógazdálkodás idejében keletkezhetett; előtagja személynév. A *Pergő* családnév ma ismeretlen ugyan a faluban, de KÁDÁR már 1715-ből is, s azután is többször említi (i. m. 360—2). Az eredeti *Pergöné* s a mai *Pergené* alak *ö > e* hangváltozásának menete valószínűleg ez lehetett: *Pergöné > Pergené*. A rumén alakváltozat a magyar *Pergő* személynév s a rumén *qaja* képző összetétele. E képző használata a rumén személynévképzésben meglehetősen gyakori. A férj nevéhez hozzátéve, a feleséget jelöli (Vö. PAŠCA ISTVÁN, i. m. 144—5.).

Pergőné kútja *Pergené kúttya* [77] (ku.). — Ezelőtt néhány évtizeddel az előbbi helyen volt egy

²⁴ E mende-mondák legtöbbször szerint a gödör mélyében nagymennyiségű arany- és ezüstpénz van. Egy másik szájhagyomány szerint a gödörből alagút vezetett Szamosújvár városába. Egykor a szamosújvári örmények ide menekültek a tatárok elől.

kút. A ma már kiveszőfélben levő név ennek emlékét őrzi.

* Pofa. 1766: *Pofa* [K.]. — Ez az okleveles adat minden bizonnyal a *Fellakpofája* nevű helyre vonatkozik.

Pojának ~ *Im poieni* [88] (l.). 1840: *Pojána* [Sz.]. — A Lankának [33] egyik része. E szláv eredetű szó rumén közvetítéssel kerülhetett a falu magyar helynévanyagába. Mivel a ruménben „erdei tisztást, erdőben található füves, virágos területet” jelent, feltehető, hogy egykor erdei tisztás volt a ma legeltetésre használt terület helyén. A Lankának ezt a részét tehát erdő boríthatta.

* Pojánából lejáró út. 1840: „... a’ sokszor meg nevezett Köris Szegi Erdeje; (mellynek Szomszédja a keletre a’ *Pojánából le járó ut...*“ [E. It.]. — Az út ma is megvan, de *Lanka úttya* néven ismerik.

Pusztaszőlők ~ *Pustasęle* [214] (l.). — Magas domoldal a falutól nem messze a Szőlők [209] és Kiszseden [223] közt. Egykor szőlőt művelhettek rajta. Nevezik *Pusztaszőlők ódalának* is. A rumén név magyar kölcsönzés.

Pusztaszőlők oldala *Pusztaszőlők ódala*. — Az előbbi hely névváltozata. Mivel az előző név rövidebb, inkább azt használják.

* Resor. 1840: *Rezor* [Sz.]. — *Mărăzră* alakban él a rumén lakosság körében és a Hidegkút tövisének rumén neve. Hogy egykor a magyar lakosság is használta volna, arra bizonyítékunk nincs.

Református templom *Református templam* [ö]. — A falu magyar református lakosságának temploma. Felsorolásomba inkább azért vettem bele, mivel néhány hely helyének meghatározásakor hivatkozom rá.

Rét *Rít* [144] (sz.). — A Nagy-

patak és a megyei út közt terül el a falu alsó, Szamosújvár felé eső végétől nem messze. Nevét lapos, alacsony fekvésétől kapta. Régebben kaszáló lehetett.

Romántemető ~ *Tsiintirim* [29]. A falu román lakosságának temetkezési helye a Kisbükk [206] aljában.

Ropó [110]. A Fellaknak [108] felső, Erdőszombattelke felé eső része.

Rósia hídja *Rósija hígyga* ~ *Podu roșiți* [174]. — A falu határát inkább déli, mint délkeleti irányban elhagyó megyei úton található híd. A híd közelében egy vörös bádoggal fedett gőzmalom van. Innen a malom környékének *Roșițe* rumén neve (*roșițe* „piros”). A név a magyarba is átkerült *Rósija* alakban. A híd még a falu határához tartozik, maga a terület azonban már nem.

* Rózsaberek. 1910: *Rózsaberek* (dülő) [E. It.]. Ez az adat a ma *Rít*-nek nevezett helyre vonatkozik.

Rózsásmező ~ *La rožomező* [229] (l., sz.). 1644: *Rosaszmező*. 1812: *Rosaszmező* [K.]. 1831: *Rosás mezőn* (sz.) [E. It.]. 1864: *Rózsásmező* [K.]. 1884: *rozsásmező* (sz., k., terméketlen) [Sz.]. — Az Akasztódomb [221] fölött terül el. A falusiak felvilágosítása szerint nevét vöröses talajától kapta. Ezt a magyarázatot nem tartom valószínűnek. Sokkal inkább feltehető, hogy egykor sok vadrózsabokor volt e területen s innen a neve.

Rózsásmező laposa *Rózsásmező lapossa* [199]. A Rózsásmező laposabb része.

Rózsásmező teteje [230]. A Rózsásmező felső, magasabban fekvő része.

Sarkalat ~ *Șarkălatu* [100] (e.). 1766: *Sark alatt* [K.]. — Erdő a határ északkeleti részében. Valószínű-

nek tartom, hely e helynév a *sarok* — *sark* névszóból képzett *sarkallik* ige származéka: *sarkallat*, valaminek, pl. erdőnek kiszögellő, kiugró része, majd ebből az *ll* megrövidülése után: *sarkalat*. A rumének használta név a magyar kifejezés rumén határozott névelős alakja. Az *-l* névelő azonban, mint annyi más esetben, itt is lekopott.

Sándormező ~ *Šándormezeu* [181] (sz.). 1622: *Sándormező* (sz.). 1769: *Sándor mezeje* [K.]. A *Sándor Mezeiben* (sz.). [Múz.]. 1812: *Sándor mező* [K.]. 1831: *Sándor mező* (sz.) [E. lt.]. 1864: *Sándormező* [K.]. 1884: *Sándormező* (sz.) [E. lt.]. *Sándormező* [Múz. N.]. é. n.: *Sándormező* (sz.) [E. lt.]. — Szántó a határ Szamosújvár fele eső részében. Nevét egykori tulajdonosától kapta. Ezt a nevet vette át a rumén lakosság is.

Sándormező funduja *Sándormező fundujja* [196]. — A Sándormezőnek a Nagyerdőbe [154] beszőgellő része. A név keletkezését l. Dénes Dani funduja címszó alatt.

* Scelem patak. KÁDÁR említi 1754-ből. Ma senki sem tud róla közelebbit mondani. Térképvázlatomon sem tudom elhelyezni.^{24a}

* Simona padja. 1766: *Simona Padja* helylén [K.]. — Feledésbe merült helynév. Egykor valószínűleg a Padnak [66] valamelyik részét jelölték így. A név előtagja a faluban ma is ismert *Simon* családnév. KÁDÁR már 1599-ből említi az ördögösfüzesi családok közt (i. m. 357). Később is előfordul (i. m. 358—9).

* Simon laka. 1715: In loco Parlag *Simon laka* subdicti (sz.)

[Múz.]. — Adatok híján helyrajzilag nem tudom rögzíteni. Lehet, hogy a Lak nevű területnek egy Simon nevű ember tulajdonát képező részét nevezték így, mint pl. az előbb említett *Simona padja* esetében.

Síposkert *Sipaskert* ~ *Grädina lu Šipoš* [201] (k., gyü.). — Egykori tulajdonosáról elnevezett terület a Pázsint [132] alatt. A *Sipos* családnevet már 1614-ből említik Ördögösfüzesről (KÁDÁR i. m. 357). Azután is többször előfordul (i. m. 362). Ma is meglehetősen elterjedt név a faluban.

Sombokor ~ *Šimbokorba* [59] (sz., k.). 1769: *Sombokor* [K.]. 1776: a *Sombokor* alatt való Sugolyaban (k.). 1779: A *Sombokorba* (k.) [Múz.]. 1812: *Sombokor* [K.]. 1831: *Sombokorba* (k.) [E. lt.]. 1835: *Sombokor* (e.). 1864: *Sombokor* [K.]. 1870: *Sombokor* (határrész) [E. lt.]. 1884: *sombokor* (k.) [Sz.]. 1899: *Sombokor* [Múz. N.]. — Szántó, kaszáló a határ északkeleti részében. A rumén lakosság a magyar név *-ba* helyhatározóragos alakját vette át.

Sombokori szénafűk *Sombokori szénafűk* [60] (k., sz.). — A Sombokor kaszálható része. Ma részben ezt a területet is szántják, művelik.

Sóskút ~ *Šoškut* [197]. — Kút a Berekben [183]. Vize ma egyáltalán nem sós. Valószínű tehát, hogy a név előtagja családnév.

Sóskútnál *Sóskútná* ~ *La šoškut* [198]. — A Sóskút mocsaras, vizenyős környéke.

* Sospatak. 1769: *Sospatak* [K.]. 1779: *Sos pataka* (p.) [Múz.]. — Egykor a mai Sóskút közelében le-

^{24a} Valószínűleg a *Zsédem patak* neve *Scedem* ~ *Szedem* ~ *Sedem* alakban látott előtagjának elírásából vagy sajtóhibából keletkezett formája. Az idézett forrásban különben rengeteg elírás, illetőleg sajtóhiba van [A szerk.].

hetett a Bereknek [183] Láb [169] felé eső végében. Ma ilyen nevű patakok nincsenek a faluban.

* Sospatakon túl. 1770: „a Sósospatakon túl... Lab nevezetű helyben“ [E. It.]. — Ez okleveles adatból megállapíthatjuk, hogy a Bereknek [183] a Sospatakon túl elterülő s a Lábbal [169] érintkező részét nevezhették így.

Süket Balázs *Sükedbalázs* ~ *Šikédbalazš* [82] (l.). — A Lanka [33] része. Egykori ulajdonosának nemcsak nevét örizte meg a helynév, hanem hihetőleg testi fogyatékoságának emlékét is.

* Sűrű almafák. 1884: *Sűrű almafák* [K.]. — Ez az adat minden bizonnyal a ma *Sűrűfák* néven ismert területre vonatkozik.

Sűrű fák *Sűrűfák* ~ *La pomni hej deš* [111] (l.). — A határ keleti részében található a Fellak [108] mellett.

Svábgödre *Svaggödre* ~ *La Švaggödre* [176]. — Nagy gödör a Bihánfar [150] tetején. Tulajdonosa németajkú ember lehetett s innen e név.

Szajkaszeg [21] (sz.). — E területnév előtagja Désen is előfordul a *Szajkamalom*, *Szajkapatok* és *Szajkaucca* nevekben. Eredeti alakja okleveles adataink tanúsága szerint *Szalka* volt. Az *l* jésülése által keletkezett *Szajka* alak újkeletű lehet, mivel a ruménség még a jésületlen *Szalka* alakot kölcsönözte át (Vö. Szabó T. ATTILA, i. m. 53—4). Az ördögösfüzesi ruménség helynévanyagában nem találok e terület nevével.

* Szajkaszék. 1766: *Szajka szék* [K.]. — Ez az adat minden bizonnyal az előbbi helynév elírása vagy alakváltozata.

Szárazárok *Szározárok* ~ *La sarozarok* [175] (e.). 1779: a *Szároz*

arokban (k.). [Múz.]. — A Lüget [145] egyik része. A helynév előtagja az ördögösfüzesi népnyelv egyik érdekes sajátosságát tükrözi: az *a*, ha az előző szótagban *á* van, *a*-vá, majd több szóban még zártabbá, *o*-vá változik: *száraz* > *száráz* > *szárooz*.

Székelység *Székejség* ~ *Sekejšigu* [112] (l., sz.). 1835: *Székelység* (e.). 1834: *Székelység* [K.]. 1899: *Székelység* [Múz. N.] — A határ délkeleti részében található dombos terület. *Székelység erdeje* alakban már 1769-ből említik. A név előtagja valószínűleg személynévi eredetű. A Székely családnév ma ismeretlen ugyan a faluban, okleveles adataink azonban gyakran említik: 1700-ból, 1712-ből, 1898-ból (Vö. Kádár, i. m. 360—3). Az utótag elavult *ség*, *monticulus*, *collis*; *hügel* szavunk. Mai nyelven tehát így nevezhetnők: *Székelydombja*.

Székelység árka *Székejség árka* ~ *Páráu sekejšigului* [113] (á.). — A Székelységből lefolyó árok.

* Székelység erdeje. 1769: „*Székelység erdeje*, ez a község erdeje“ [K.]. — Az előbbi helyre, esetleg annak valamely részére vonatkozó adat. Ma ezt a nevet nem ismerik. A Székelységet borító erdőt kiirtották s ennek következtében annak jelölése is feleslegessé vált.

* Székelység hidjánál. 1769: *Székelység hidjánál* (a darabontok után) [K.]. — A Székelység árka felett található híd egykori neve lehetett. Ma Nagyhid néven ismerik.

* Székelység pataka. 1826: „a *Székelység patakja*...“ [Sz.]. — A Székelység árka régi neve. Ma ezt a nevet nem ismerik.

* Szentiványi határ széle. 1769: *Szentiványi határ széle* [K.]. — E Kádár említette adat a határnak a szomszédos Vasasszentivány hatá-

rával érintkező részére vonatkozik. Ma nem található a határnevek közt.

Szilás ~ *Siložba* [215] (sz.). 1769: *Szilos*. 1864: *Szilás* [K.]. — A Szilasbükke mellett elterülő határrész neve. A rumének használta név a *-ba*, *-be* ragos kölcsönzések közé tartozik.

Szilásárka *Szilásárka* ~ *Părău siloži* [216] (á.). — A Szilasból lefolyó árok neve. A ruménség a magyar nevet fordította le. Az utótag a magyarból kölcsönzött *Siložba* genitívusi alakja.

Szilásbükke *Szilásbükke* ~ *Făzetu siloži* [217]. 1835: *Szilás Bükke* (e.) [K.]. 1870: *Szilás bük* (határrész) [E. lt.]. — Bokros terület a Szilasnak nevezett területen. Régebben bükkerdő lehetett. A rumén lakosság a magyar nevet fordította le, illetőleg vette át.

Szilásbükke pataka *Szilásbükke patakja* [218] (á.). — A Szilasbükkéből lefolyó patak neve. Nevezik *Bük patakjának* is.

* Szőlőhegy. 1864: *Szőllőhegy* [K.]. 1899: *Szőllőhegy* [Múz. N.]. 1910: *Szőllőhegy* [E. lt.]. — A ma Szőlők néven ismert területre vonatkozó adatok. Ma így nem emlegetik, csak *Szőlők* néven.

Szőlők ~ *Ži*. [209] (szö.). — A falutól északkeletre található szőlőhegy neve. Részei: Alsó-, Középső- és Felsőtábla.

Szőlők alatt [210] (sz.). 1831: *Szőllő alatt* [E. lt.]. — A Szőlők lábánál elterülő szántóföldek neve. Nevezik *Szőlők ajjának* is.

Szőlők alja *Szőlők ajja* ~ *Su ži*. 1884: a *szőlők alja* (sz.) [Sz.]. é. n.: *Szőllőkalja* (sz.) [E. lt.]. — Az előbbi terület névváltozata.

Szőlők sikátora [5]. — A Szőlők fele vezető sikátor.

* Szőlőfő. 1769: *Szőllőfő* [K.]. —

A Szőlők tetejét jelölhették így egykor. Ma ezt az elnevezést nem használják.

* Szugoly (k.). 1779: „*ā Szugoly* nevezetű helybenn... a Két Árok Között“ (k.) [Múz.]. — A ma Árkok közének nevezett hely [146] valamely részét nevezhették így.

* Tekenyő. 1766: *Tekenyő* [K.]. A ma *Tekenyősnek* nevezett hely nevének elírása, vagy alakváltozata lehet.

Tekenős Tekenyős ~ *La tekeniș* [177] (sz.). 1644: *Tekenős* [K.]. 1779: A *Tekenyősbe* (sz.) [Múz.]. 1864: *Tekenős* [K.]. 1884: *Tekenős* (sz., k.). 1893: *Tekenős* [Sz.]. — A Liget [145] aljában elterülő határrész. Nevét térszíni formájától kapta.

* Tekenős oldal. 1779: *Tekenős oldal* [K.]. — Valószínűnek tartom, hogy a *Tekenyős* nevű terület oldalát nevezték így.

Temető [25] (te.). 1831: A *Temetőn*, műkor tilalmasba esik... [E. lt.]. — A falu magyar lakosságának temetkezési helye. Nevezik *Magyartemetőnek* és *Ótemetőnek* is.

Temetőárok [27] (á.). — A Temető mellett húzódó árok.

Temető sikátora [26]. A Temető felé vezető kis sikátor.

Tégláknál *Téglákná* ~ *La țegle* [80] (l.). — A Lanka [33] egyik része. Régen tégláégető lehetett e helyen.

* Tér. 1812: *Tér* [K.]. — Adatok híján közelebbit nem mondhatok róla.

Tisztabük ~ *Tistabük* [78] (e.). 1818: *Tiszta bük* (e.). 1822: *Tiszta bük* (e.) [Sz.]. 1832: *tiszta Bük* (e.) [Múz.]. 1835: *Tiszta bük* (e.). 1864: *Tisztabük* [K.]. 1870: *Tiszta bük* (e.) [E. lt.]. 1884: *Tisztabük* (e.) [Sz.]. 1899: *Tisztabük* [Múz. N.]. 1910: *Tisztabük* (dülő) [E. lt.]. —

Egykor bükkerdő lehetett; ma vegyes: tölgy, cser, bükk egyaránt található benne. A rumén lakosság a magyar nevet vette át. A rumén alakváltozat *i* hangjáról vö. Liget.

Tóuc ~ *Tăuțs* [99] (l.) Okleveles adataink *Füzesi tó* és *Kendertó* néven is említik. — E helynév értelmezésekor a m. *tó* alakból kell kiindulnunk. Ebből a rumén lakosság ajkán az *uț* kicsinyítő képző hozzáadásával *Tăuțs* lett. Ezt a magyar lakosság aztán *Tóuc* alakban kölcsönözte vissza (Vö. Szabó T. Attila MNy. XXXVI, 262). Ha figyelembe vesszük azt, hogy Kádár egy *Tok* nevű kaszálót említ 1622-ből, gondolhatunk arra is, hogy e hely eredeti magyar neve *Tók* lehetett.

* *Tók*. Kádár említi 1622-ből *Tok* alakban. Feltehető, hogy az előbbi hely eredeti neve ez volt.

* *Tó* mellett. 1779: *ă To mellett* (sz.) [Múz.]. — A ma *Tóuc*nak nevezett helyre vonatkozik valószínűleg ez az adat is. Ma nem hallható a lakosság körében.

Tölgyfakút *Tötyfakút* [178]. — Kút a Ligetben [145]. Vezetőim szerint régebben egy nagy tölgyfa volt a közelében.

* Törvényfa. Ezt az adatot is Kádár említi 1769-ből. E meglehetősen elterjedt név a mai Akasztódombot jelölhette egykor.

Tövisáj rétje *Tövisáríttye* ~ *La tușar* [200] (sz.). — A határnak Szamosújvár fele eső részében található szántóföld. Valószínűnek tartom, hogy régi *áj* 'szűk völgy, hegynyílás' szavunkat őrzi ez a területnév is. Az *áj* szó *j*-je valószínűleg hasonult az utána következő *r*-hez (*Tövisáríttye*), majd ebből rövidü-

léssel *Tövisáríttye* lett. A rumén lakosság a magyar nevet vette át. Az előtag *öv* > *ui* hangváltozására más példát is hozhatunk fel. A m. *üveg* ~ *öveg* szó pl. az erdélyi ruménység körében nagy területen *ujagă* alakban él. Az utótag egy részének, az *-íttye* hangcsoportnak elhagyását nem tudom kellőleg megmagyarázni ugyan, de hasonló esetekkel a rumén helynévanyagban nem egyszer találkozunk. Szásznyíresen pl. a magyar lakosságtól *Középarok*-nak nevezett helyet a ruménység *T'ozepar* néven ismeri.²⁵ A név végének lekopását minden bizonnyal a hangsúly hiánya, a kiejtésbeli gyengeség idézte elő.

Udvarkert ~ *Grădina kurtsi* [14]. — Jelenleg a *Sallak* család tulajdonát képező lakás és telek neve. Az urasági telek és lakás *udvar* elnevezése Erdélyszerte általános. A rumén lakosság a magyar nevet fordította le.

Újtemető [28] (sz.). 1910: *Ujtemető* [E. lt.]. — Az Alsópád [69] egyik része. Közvetlenül a tagosítás előtt temetkezési helyül jelölték ki. A tagosítás alkalmával azonban úgy oldották meg a kérdést, hogy a már betelt temetőhöz csatolták a szükséges területet s ennek következtében az Alsópádnak ez a része továbbra is megmaradt szántónak. Az Újtemető név azonban rajta maradt.

Úrbéresi legelő *Ūrbéresi legelő* [40] (l.). — A Lankának [33] egyik része.

Vajdaháza *Vajdaháza* ~ *Vajdahaz* [97] (e.). 1864: *Vajdaháza* [K.], 1899: *Vajdaháza* [Múz. N.]. — A határ északi részében található erdős terület. A név előtagját személynévnek tekinthetjük, bár ilyen

személynevet az e település névanyagából nem tudunk kimutatni.

Vályúknál *Válukná ~ La halauă* [81] (l.). — A Lankának [33] a Coptelki patakon innen, tehát a falu felé elterülő része. A Lankán legelő nyáj itatására itt elhelyezett vályúktól kapta nevét. A rumén lakosság is a magyar nevet vette át. A szóeleji *v > h* hangváltozás az erdélyi rumén népnyelvben gyakori. Vö. pl. r. *vulpe* „róka” > *hulpe*.

Venyigés *Vinyikés ~ Kurpeniš* [83] (l.). 1864: *Venyigés* [K.]. — A Lanka [33] egyik része. A helynév a *venyige* köznévből régebbi *venike ~ venyike* alakját tartotta fenn. Az első szótag *e > i* hangváltozása szerintem hasonlással magyarázandó. A rumén lakosság a magyar nevet fordította le.

Venyigési kút *Vinyikési kút ~ Fintina kurpenišului* [84]. — Itatókút az előbbi területen.

Veréte *~ Veretibea* [56] (sz., e.). 1766: *Berét* (!), *Verétáj* [K.]. 1776: *Veréte* n. h.-ben (k.). 1779: *A Veréte* n. h.-ben (k.), *Az Veréte* (k.) [Múz.]. 1835: *Verete* (e.). 1864: *Veréte* [K.]. 1870: *veréti* (határrész) [E. lt.]. 1899: *Veréte* [Múz. N.]. — A határ északkeleti részében elterülő erdő és szántó. Nevét nem tudom értelmezni. A rumén alakváltozat a *-ba, -be* ragos átvételek csoportjába tartozik. A szóvégi *a-t* nőnemű határozott névelőnek nézem.

Veréte alja *Veréte ajja ~ Su veretibea* [57] (e.). — A Veréte alsó, alacsonyabban fekvő része.

Veréte teteje *~ D'alu veretibea* [58] (e.). — A Veréte magasabban fekvő része.

Vízpuskánál *Vizipuskáná* [15]. — A falu vízfecskendőjének állandó helye a községháza közelében.

Vultur [130] (l., sz.). 1864: *Vultur* [K.]. 1899: *Vultur* [Múz. N.]. — Magas hegy a határ délkeleti szélében. Rumén eredetű helynév. Vezetőm szerint régen sasok tányáztak a tetején, s innen a neve. Sokkal valószínűbb azonban, hogy személynévi eredetű területnév.

* Zoztella. 1644: *Zoztella*. 1812: *Szesztella* [K.]. KÁDÁR említi 1622-ből *Zoztella réti* helynevet is. — Adatok híján sem értelmezni, sem térképvázlaton elhelyezni nem tudom. Alighanem mindenik adat a forrásszerkesztők elírása.

* Zugo. 1779: *Zugo* (sz.) [K.]. — Ma ezt a területnevet sem ismerik.

* Zsédén [228].^{25a} 1766: *Zsédén* [K.]. 1779: *A Zsédén* nyilban [Múz.]. — Ma csak *Kis- és Nagyzsédén* alakban ismerik.

* Zsédénoldala. 1679: *Zsédénoldala* (földrész) [K.]. — A Kis- és Nagyzsédén oldalas, lejtős része. Ma ezt az elnevezést sem ismerik.

Zsédén árka *Zsédem árka* [225] (á.). — A Kis- és Nagyzsédénből lefolyó árok. Ez a ma még élő név is bizonyítja, hogy egykor az egész területet *Zsédén*-nek nevezték s a Kis- és Nagyzsédén név csak később keletkezett.

* Zsédén pataka. 1766: *Zsédén pataka* [K.]. *Zsédén ~ Szédem Patakába* [Múz.]. 1812: *Sédán pataka* [K.]. 1821: „*Sédem patakára* véggel rúgó és Horgos nevű Papi szántó.” 1824: „*az Öfüzesi Határon a' Sédén patakára* járó utnak hosszából...” [Sz.]. — Ma *Zsédem-árkának* nevezik.

Zsédéni út *Zsédemi út ~ Drumu žedemului* [226]. — A Kis- és Nagyzsédén fele vezető dűlőút.

^{25a} E helynév egyébként ismeretes Désakna határából is [A szerk.].

Zsellérházak *Zsellérházak* [18].
— A református templom közelében található egy-két kicsi lakóház. A ref. egyház tulajdona mindenik s rendszerint szegény családok laknak benne. Ellenszolgáltatásként a

templomot s a ref. elemi iskolát takarítják. KADAR már 1754-ből említi ezeket a zsellérházakat (i. m. 364). Akkor az egyikben az egyházi lakott, a másik kettőben pedig két levélhordó.

A helynevek számszerinti felsorolása

A számok a térképvázat számai. Két helynév között a: azt jelenti, hogy ugyanarra a helyre vonatkozó helynévalakokról van szó. A helynév előtt álló a kérdéses helynév* kihalt voltára utal.

1. Alsó falu végén: Alszeg. 2. Nagy-utca. 3. Bárdi sikátora. 4. Malom sikátora. 5. Szőlők sikátora. 6. Faragó János sikátora. 7. Falu sikátora: Pázsit sikátora. 8. Papóci sikátora. 9. Nemes-utca. 10. Kis-utca. 11. Kispatak. 12. Falu hídjá. 13. Édeskút. 14. Udvarkert. 15. Vízipuskánál. 16. Magtárnál. 17. Egyház-sikátora. 18. Zsellérházak. 19. Felszeg. 20. Felszeg-utca. 21. Szajkaszeg. 22. Oláhszilvás. 23. Padi sikátor. 24. Major. 25. Magyartemető: Ótemető: Temető. 26. Temető sikátora. 27. Temetőárok. 28. Újtemető. 29. Romántemető. 30. Csergő-utca. 31. Cigánytemető. 32. Markovicsné kertje. 33. Lanka. 34. Lanka útja. 35. Coptelki patak. 36. Coptelki patak kútja. 37. Bátoni patak. 38. Coptelki lanka. 39. Bátoni lanka. 40. Úrbéresi legelő. 41. Bigyirőföldek. 42. Csipánka. 43. Kovásáj. 44. Kovásáj gödre. 45. Kövecses. 46. Kövecses kútja. 47. Bükk. 48. Bükk alatt. 49. Gödrösút. 50. Felsőforduló. 51. Darabontok erdeje. 52. Gróf erdeje: Kincstár erdeje. 53. Kosársűrű. 54. Kertek. 55. Kertek megett. 56. Veréte. 57. Veréte alja. 58. Veréte teteje. 59. Sombokor. 60. Sombokori szénafűk. 61. Nyilak. 62. Nemesek erdeje. 63. Egyházerdeje. 64. Felmező. 65. Nyerges. 66. Pad. 67. Pad útja. 68. *Nemesek vágotja. 69. Alsópad. 70. Agyaglyukaknál. 71. Felsőpad. 72. Henter táblája. 73.

Boloványok. 74. Kőrisszeg. 75. Kőrisszeg alja. 76. Pergőné kertje. 77. Pergőné kútja. 78. Tisztabükk. 79. Ösvényeken. 80. Tégláknál. 81. Vályuknál. 82. Süket Balázs. 83. Venyigés. 84. Venyigési kút. 85. Gyöngyeres. 86. Mogyorós. 87. Ökörmező. 88. Pojánák. 89. Méhesáj gödre. 90. Méhesáj oldala. 91. Méhesáj gödre kútja. 92. Kapus. 93. Hugyódomb. 94. Csorgó. 95. Borzos. 96. Dögtemető. 97. Vajdaháza. 98. Cserespad. 99. Tóuc. 100. Sarkalat. 101. Felül a falun. 102. Felsőréti. 103. Csergő. 104. Csergő árka. 105. Nyerges árka. 106. Mátéborza. 107. Mátéborza árka. 108. Fellak. 109. Fellak pofája. 110. Ropó. 111. Sűrűfák. 112. Székelység. 113. Székelység árka. 114. Nagyhíd. 115. Nagyhídnál. 116. Cichegy. 117. Cichegye pataka. 118. Cser. 119. Kormos. 120. Kormos árka. 121. Kormos hídjá. 122. Gyepmező. 123. Gyepmező árka. 124. Mészégető. 125. Mészégető gödre. 126. Mészégető oldala. 127. Mészégető rétje. 128. Nagypatak. 129. Ördögárka. 130. Vultur. 131. Alsóréti. 132. Pázsit. 133. Pázsit kútja. 134. Pázsit alja. 135. Cseroldal. 136. Lak. 137. Lak aljában. 138. Érmező. 139. Malomkút. 140. *Kölesföld. 141. *Hidegkút csorgója. 142. Lak hídjá. 143. Lak oldala. 144. Réti. 145. Liget. 146. Árkok köze. 147. Bara csereje. 148. Benedekszeg. 149. Benedek Marci

kútja. 150. Bihánfar. 151. Jászlos. 152. *Felső-Jászlos. 153. Hangyavár. 154. Nagyerdő. 155. Nagyerdő aljában. 156. Fingoskút. 157. Garádcisok. 158. Hidegkút. 159. Hidegkút tövise. 160. Hidegkút útja. 161. Hosszúér. 162. Hosszúföldek. 163. Kerekdomb. 164. Kosárkút. 165. Lenkert. 166. Ligeti szénafűk. 167. Malomcsere. 168. Malomkert. 169. Láb. 170. Malompad. 171. Nádas-kút. 172. Nyírkút. 173. Nyírkútnál. 174. Rósiya hídja. 175. Szárazárok. 176. Svábgödre. 177. Tekenyős. 178. Tölgyfakút. 179. Alól a falun. 180. Alsóforduló. 181. Sándormező. 182. Alsósándormező. 183. Berek. 184. Berek útja. 185. Dénes Dani funduja. 186. Falu földje. 187. Falu rétje. 188. Felsősándormező. 189. Hosszúberek. 190. Kórógy. 191. Kórógy csorgója. 192. Kórógy funduja. 193. Kórógy hídja. 194. Moneses funduja. 195. Mulatódomb. 196. Sándormező funduja. 197.

Sóskút. 198. Sóskútnál. 199. Rózsásmező laposa. 200. Tövisáj. 201. Síposkert. 202. Keresztnél. 203. Kereszt hídja. 204. Nagyoldal: Oláhhegy. 205. Nagyoldal-útja. 206. Kisbükkön. 207. Kisbükkön gödre. 208. Kisbükkön útja. 209. Szőlők. 210. Szőlők alatt: Szőlők alja. 211. Alsótábla. 212. Közbülsőtábla. 213. Felsőttábla. 214. Pusztaszőlők. 215. Szilas. 216. Szilas árka. 217. Szilas bükke. 218. Bükk pataka: Szilasbükke pataka. 219. Gyirászim lázuja. 220. Későmező. 221. Akasztódomb. 222. Király Pál. 223. Kiszsédén. 224. Nagyzsédén. 225. Zsédén árka. 226. Zsédéni-út. 227. Pénzverem. 228. *Zsédén. 229. Rózsásmező. 230. Rózsásmező teteje. 231. Csésberek. 232. Csésberekfőn. 233. Csésberek patakánál. 234. Diósáj. 235. Horgos. 236. Horgos pataka. 237. Németi erdő mellett. 238. Gátközt.

Erdélyi Tudományos Füzetek

Megindította György Lajos

Szerkeszti Szabó T. Attila

A z E M E kiadása

12. György Lajos: Két dialógus régi magyar irodalmunkban (1 hasonmással) —	2.—
14. Ferenczi Miklós: Az erdélyi magyar irodalom bibliográfiája. 1926. év —	1.50
17. György Lajos: Egy állítólagos Pancsantantra-származék irodalmunkban —	1.50
20. Szabó T. Attila: Az Erdélyi Múzeum-Egylet XVI—XIX. századi kéziratos énekeskönyvei —	1.50
22. György Lajos: A francia hellénizmus hullámai az erdélyi magyar szellemi életben —	1.50
23. Kántor Lajos: Az Erdélyi Múzeum-Egylet problémái —	1.50
26. Papp Ferenc: Gyulai Pál id. Bethlen János gr. körében —	1.50
28. Biró Vencel: Püspökjelölés az erdélyi róm. kath. egyházmegyében —	1.50
31. Ferenczi Miklós: Az erdélyi magyar irodalom bibliográfiája. 1929. év —	1.50
33. Raika László: Jókai „Törökvilág Magyarországon” c. regénye —	1.50
36. Szabó T. Attila: Az Erdélyi Múzeum Vadadi Hegedűs-kódexe —	1.50
37. Kántor Lajos: Hídvégi gróf Mikó Imre szózata 1856-ban az Erdélyi Múzeum és az Erdélyi Múzeum-Egylet megalakítása érdekében —	1.50
42. Kristóf György: Báró Eötvös József utazásai Erdélyben —	2.50
46. Farga Béla: Az individualitás kérdése —	2.50
46. Ferenczi Miklós: Az erdélyi magyar irodalom bibliográfiája. 1931. év —	1.50
54. György Lajos: Magyar anekdotáink Naszreddin-kapcsolatai —	1.50
55. Veress Endre: Gróf Kemény József [1795—1855] (12 képpel) —	4.—
57. Tavassy Sándor: A lét és valóság —	2.—
58. Szabó T. Attila: Adatok Nagyenyed XVI—XX. századi helyneveinek ismeretéhez (1 térképvázlattal) —	2.—
60. Veress Endre: A történelőről Báthory István király (3 képpel) —	2.50
63. Biró József: A kolozsvári Bánffy-palota és tervező mestere, Johann Eberhard Blauemann (7 képpel) —	2.—
65. Janesó Elemér: Az irodalomtörténet-írás legújabb irányai —	1.50
76. Juhász Kálmán: Műveltségi állapotok a Temesközben a török világban —	1.20
79. Valentiny Antal: Az erdélyi magyar irodalom bibliográfiája. 1934. év —	2.—
81. György Lajos: Anyanyelvünk védelme —	1.20
82. Grandpierre Edit: A kolozsvári Szent Mihály-templom története (34 képpel) —	2.50
88. Rass Károly: A mi regényirodalmunk —	2.—
89. Valentiny Antal: Románia magyar irodalmának bibliográfiája. 1935. év —	1.20
90. Monoki István: Romániában az 1935. évben megjelent román-magyar és magyar időszerzői sajtótermékek címjegyzéke —	2.—
92. Janesó Elemér: Nyelv és társadalom —	1.50
95. Valentiny Antal: Románia magyar irodalmának bibliográfiája 1936. év —	2.—
96. Kántor Lajos: Czegei gróf Wass Ottília, az Erdélyi Múzeum-Egylet nagy jövevénye (4 képpel) —	2.—
98. Lakatos István: A román zene fejlődéstörténete (5 képpel) —	2.—
100. György Lajos: Dr. Bitay Árpád életrajzi adatai és tudományos munkássága (1 képpel) —	1.20
101. Szabó T. Attila: Dés helynevei (2 térképvázlattal) —	2.—
102. Valentiny Antal: Románia magyar irodalmának bibliográfiája. 1937. év —	2.—
104. Szabó T. Attila: Bábonny története és települése (68 képpel) —	4.—
105. György Lajos: Az „Erdélyi Múzeum” története (1874—1937) —	2.—
106. Fáblián Béla: Nagykend helynevei —	1.—
112. Valentiny Antal: Románia magyar irodalmának bibliográfiája. 1938. év —	2.—
114. Szabó T. Attila: A kalotaszegi nagybirtokok jobbágságának szolgáltatása és adózása (1640—1690) —	2.—
115. Nagy Géza: Geleji Katona István személyisége levelei alapján —	1.20
116. Kántor Lajos: Párhuzam az Erdélyi Múzeum-Egylet és az Astra megalakulásában és korai működésében —	1.50
118. Imre Lajos: A közművelődés mint társadalmi feladat —	1.—
119. Balogh Artúr: A Nemzetek Szövetsége húsz évi működésének mérlege —	1.20
120. György Lajos: A magyar nábob —	1.50
121. K. Sebestyén József: A Cenk-hegyi Brassovia vár temploma (11 képpel) —	1.50
122. Valentiny Antal: Románia magyar irodalmának bibliográfiája. 1939. év —	2.—
123. Szabó T. Attila: Újabb adatok és pótlások kéziratos énekeskönyveink és verses kézirataink könyvészetéhez —	1.50
124. Ady László: Magyarokpus helynevei (1 térképvázlattal) —	2.—
125. Nyárády E. Gyula: Kolozsvár környékének mocsárvilága (12 képpel és térképpel) —	2.50
126. K. Sebestyén József: Régi székely népi eredetű műemlékeink (20 képpel) —	1.80
127. Biró Vencel: Gr. Batthyány Ignác (1741—1798) (1 képpel) —	1.—
129. Ferenczi István: Régészeti megfigyelések a limes dacicus északnyugati szakaszán (12 képpel) —	4.—
130. Herepei János: A dési református iskola XVII. és XVIII. századbeli igazgatói és tanítói —	2.50
132. Tóth Zoltán: Iorga Miklós és a székekely román származásának tana —	2.—
133. Jakó Zsigmond: Az Erdélyi Nemzeti Múzeum Levéltárának multja és feladatai —	2.—
136. Balogh Ödön: Néprajzi jegyzetek a csügségi magyarokról —	2.50
138. Imreh Barna: Mezőbánd helynevei —	3.—
139. Mikó Imre: A törvényhozói összeférhetetlenség —	2.—
141. Entz Géza: A dési református templom (20 képpel) —	2.50
142. Tolnai Gábor: Gróf Lázár János, a Voltaire-fordító —	1.—
143. Herepei János: Könyvészeti tanulmányok (2 képpel) —	5.—
144. Nagy Géza: Társadalmi ellentétek a régi erdélyi református egyházban —	1.50
147. Szabó T. Attila: Dés települése és lakossága —	2.—
149. Németh Gyula: Kőrösi Csoma Sándor lelki alkata és fejlődése (1 képpel) —	2.50
150. Entz Géza: Szolnok-Doboka középkori műemlékei (9 képpel) —	3.—
154. Vata Zsigmond: Románia magyar irodalmának bibliográfiája 1940-ben és 1941-ben —	1.50
156. Garza Ferenc: Gr. Kemény József és Mike Sándor levelezése —	2.50
157. Makkai László: Az erdélyi románok a középkori magyar oklevelekben —	2.—

158. Vita Zsigmond: A Bethlen kollégiumi színjátszás a XVII. és XVIII. században — — — — —	1.50
159. Palotay Gertrud—Szabó T. Attila: Mezőségi magyar himnuszok (137 képpel) —	12.—
160. Mikó Imre: A magyar államnyelv kérdése a magyar országgyűlés előtt —	2.50
161. Borbély Andor: Erdélyi városok képeskönyve (22 képpel) — — — — —	8.—
162. Entz Géza: A középkori székely művészet kérdései (16 képpel) — — — — —	3.—
163. Cs. Bogáts Dénes: Háromszéki oklevél-szójegyzék — — — — —	12.—
165. Ferenczi István: Csikkarefalvi régiségek	1.50
166. Herepei János: Scholabeli állapotok Apáczai Kolozsvárra jövétele előtt (4 képpel) — — — — —	2.50
167. László Gyula: Erdély településtörténetének vázlata Szent István koráig (4 színes térképvázlattal) — — — — —	3.—
168. Nagy Jenő: Lakodalom a kalotaszegi Magyarvalkón — — — — —	2.—
169. Mozsolics Amália: A magyarországi bronzkor kronológiájáról — — — — —	4.—
170. Vita Zsigmond: A nagyenyedi Bethlen-kollégium ifjúságának irodalmi törekvései a reform-korszak kezdetén — —	2.50
171. Mikecs László: A moldvai katolikusok 1646–7. évi összeírása (6 térképvázlattal) — — — — —	12.—
172. Jakab Antal: Az erdélyi római katolikus püspöki szék betöltésének vitája a XVII. században — — — — —	2.50
173. Kristóf György: Reményik Sándor —	2.—
174. Makkai Ernő: Sipos Pál és Kazinczy Ferenc — — — — —	3.—
175. Méri István: Középkori temetőink feltárás módjáról (8 képpel) — — — — —	4.—
176. Nagy Jenő: Család-, gúny- és ragadványnevek a kalotaszegi Magyarvalkón —	2.—
177. Zsákó Gyula: Egy XVIII. századi torockói napló (2 képpel) — — — — —	2.50
178. Vita Zsigmond: Románia magyar irodalmának bibliográfiája 1942-ben —	2.—
179. Palotay Gertrud: A szolnokdohokai Szék magyar himzselei (71 képpel) —	12.—
180. Márton Gyula: Ördöngösfűzész helynevei (1 térképvázlattal) — — — — —	3.50

Megrendelhetők a kiadóhivatalban: Kolozsvár, Király-utca 14.

A felsorolásból kihagyott számok elfogytak.